

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Vágní terén u Fakulty humanitních studií:
teritoriální produkce veřejného prostoru v podmínkách vágního
terénu a specifických časových rytmů

Matěj Petržílka

Vedoucí práce:

Bakalářská práce

Mgr. Hedvika Novotná, Ph.D.

Praha 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádné citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím se zpřístupněním této práce v příslušné knihovně UK i prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a s jejím používáním je studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 3.5.2024

Matěj Petržílka

.....

Poděkování

Rád bych poděkoval své vedoucí práce Mgr. Hedvice Novotné, Ph.D. za nezměrnou trpělivost, podnětné rady a motivaci dodávanou při četných konzultacích.

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Teoretická část	3
2.1	Vágní terén.....	3
2.2	Materialita	4
2.3	Prostor a jeho produkce	5
2.4	Teritoriální vymezení veřejného prostoru.....	6
2.5	Rytmizace času	8
3.	Metodologická část	9
3.1	Výzkumné otázky	9
3.2	Technika tvorby dat.....	9
3.3	Metody analýzy dat.....	11
3.4	Vlastní pozice v terénu	11
3.5	Etika výzkumu	12
3.6	Aktéři	13
4.	Analytická část.....	14
4.1	Vágní to tu nebývalo vždy	14
4.2	Kudy vede cesta	15
4.3	Aktéři perspektivou veřejného prostoru	19
4.3.1	Mílada	19
4.3.2	Neznámá kolonie	20
4.3.3	Parkoviště a Servis, tenhle kus je můj	22
4.3.4	Holubník, starý známý	23
4.3.5	Neprostopná Džungle	24
5.	Kolonizovaná divočina	26
5.1	Nelidský aktér pojídající prázdnotu	26

5.2	Zavlečený řád vs vágní terén	28
5.3	Symbiotické vztahy.....	29
6.	Prázdný čas?	30
6.1	Rytmika.....	31
7.	Závěr	34
8.	Literatura.....	36
9.	Internetové zdroje	39
10.	Obrazová příloha.....	41

Abstrakt

Bakalářská práce vychází z etnografického výzkumu vedeného na území vágního terénu, který se rozprostírá na hranici městských částí Troji a Libně. Daný vágní terén v sobě skloubí bývalou nouzovou kolonií, komunitní zahradu, odstavné parkoviště, přístřešky bezdomovců nebo holubník. Tyto a mnohé další objekty v mém nahlížení reprezentují aktéry.

Jsou zde sledovány jejich materiální a prostorové praktiky ve veřejném prostoru, ty jsou nejlépe vidět na cestách, které celou oblast protínají. Téměř všichni aktéři se ve veřejném prostoru nějak projevují, nárokují si ho pro sebe, upravují jej, vyjednávají v něm svou dominanci nad okolím a ukazují tím, co je jejich. Probíhá tu neustálý boj o prostor, jehož dopady jsou vidět všude, ať už se jedná o zakazující a výhrušné značky, úpravy cest, hlídací psy nebo dokonce stavění plotů a bran přehrazujících veřejné cesty vedoucí skrz oblast. Dále uvažuji o vágnosti jako o aktéru samotném, který v lokalitě stojí v opozici města. Jejich působnost na sebe sama pak sleduji v rámci různých časů a jejich rytmizace.

Tato bakalářská navazuje na mikro výzkum, který jsem v této oblasti prováděl, jedná se tedy o dlouho trvající studii, která s přestávkami probíhá od podzimu roku 2022. Hlavní část výzkumu probíhá od října 2023 do dubna 2024. Terénní výzkum spočívá v etnografickém pozorování oblasti, která začíná za Fakultou humanitních studií a končí ulicí Na Jabloňce. Za dobu mé studie zde neustále docházelo k prostorovému vyjednávání, které by v ostatních částech města takřka nebylo myslitelné.

Klíčová slova: vágní terén, veřejný prostor, materialita, teritorialita, rytmizace

Abstract

The Bachelor thesis stems from an ethnographic research conducted in the area of vague terrain, situated on the border of the Troja and Libeň districts. This ambiguous terrain encompasses a former emergency settlement, a community garden, a parking lot, shelters for the homeless, and a pigeon loft. These and numerous other entities within my analysis represent actors.

Their material and spatial practices in public space are observed, most notably on the roads traversing the entire area. Almost all actors manifest themselves in public space in some way, claiming it for themselves, modifying it, negotiating their dominance over the surroundings, thereby showcasing what is theirs. There is a constant struggle for space here, the impacts of which are evident everywhere, whether it be through prohibitive and threatening signs, road modifications, guard dogs, or even the construction of fences and gates obstructing public paths through the area. Furthermore, I consider vagueness as an actor itself, standing in opposition to the city in the locality. Their agency on themselves is then observed within various temporalities and their rhythms.

This bachelor thesis builds upon micro-research conducted in this area, thus representing a long-term study with intermittent periods, ongoing since the autumn of 2022. The main part of the research takes place from October 2023 to April 2024. The field research involves ethnographic observation of the area, starting from the Faculty of Humanities and ending at Na Jabloňce Street. Throughout my study, spatial negotiation has continually occurred here, which would be almost unthinkable in other parts of the city.

Key words: vague terrain, public space, materiality, territoriality, rhythmization

1. Úvod

Výzkum, z něhož vychází má bakalářská práce, probíhal v prostoru na hranici pražských městských částí Tróji a Libně, začíná přímo za Fakultou humanitních studií UK. Na první pohled by ho bylo možné zařadit do kategorie vágních terénů (Haluzík, 2020). Městská vágnost je podloží, z něhož moje práce vychází. Na lokalitu nahlížím jako sociálně produkovanou (Lefebvre, 1991). Vně terénu mě zajímá, jak funguje místní veřejný prostor. Mimo legislativní vymezení ho pojmám jako neustále teritoriálně produkovaný jev, který se odvíjí od moci místních aktérů (Karrholm, 2007). To, jakým způsobem teritoriální produkce probíhá, sleduji na materiálních objektech, skrze které aktéři promlouvají (Buchli, 2002). Dále pracuji s konceptem vágnosti jako aktérem samým. Diference mezi takovým terénem, který představuje ne-řád, a městem, z něhož plyne řád, jejich vzájemné působení na sebe sama, souboj a případná dialektika jsou dalšími předměty mé práce (Haluzík, 2020). Na to vše nahlížím skrze časovost a rytmitizaci, protože tyto koncepty stojí za zásadním děním v terénu (Mulíček, Osman, Seidengalz, 2015).

Práce je pojatá etnograficky a vychází ze zúčastněného pozorování, které na území oblasti probíhalo, a to od října roku 2023 do dubna 2024. Je rozdělena na tři hlavní části. První část se zabývá použitými teoriemi, druhá část metodologií a třetí část analýzou.

Metodologie je rozčleněna na kapitoly, ve kterých se zabývám praktickými problémy výzkumu. Nejdříve jsou představeny výzkumné otázky. Na ně navazují techniky tvorby dat, které představují postupy, kterými byl výzkum veden. Další část osvětluje metody analýzy vytvořených dat z etnografického výzkumu. Pokračuji reflexí vlastní pozice ve výzkumu a etickými dilematy, se kterými jsem se během pobytu v terénu a následného psaní setkal. V poslední části představuji samotné aktéry objevující se v mé práci objevují.

Analytická část začíná nastíněním historického kontextu zkoumané lokality. Následuje přepis konkrétních terénních poznámek, ve kterých celou oblast procházím a blíže představuji místní aktéry a jejich okolí. Poté si kladu za cíl ukázat, jak může fungovat teritoriálně vymezený veřejný prostor v podmínkách vágního terénu. Předposlední část se věnuje vágnosti samotné, místním městským kolonizátorům a jejich vzájemným vztahům. Na konec je rozebrána otázka času a jeho rytmitizace, ti jsou pojaty jako další aktéři.

Přínos své bakalářské práce spatřuji v možném rozšíření znalostí o málo antropologicky probádaném vágního terénu u FHS. V budoucím městském plánování by

mohla poskytnout větší vhled do oblasti a snad by mohla zafungovat, jako podklad k zájmu o výjimečném ekosystému, který zde vyrostl.

2. Teoretická část

2.1 Vágní terén

Oblast, která je předmětem této bakalářské práce, se rozkládá na hranici pražských městských částí Troji a Libně. Na její spodní hranici, směrem od řeky a dál od centra, leží dvě fakulty Univerzity Karlovy: Matematicko-fyzikální fakulta a Fakulta humanitních studií. Pravou stranu této oblasti ohraničuje jedno ze skalnatých trojských úbočí, levou stranu tvoří novostavby v Libni a horní část ulice Na Jabloňce. Prostor mezi těmito body představuje mezeru v městském plánování, „místo mezi místy“ (Haluzík, 2020), vyloučený prostor, jenž je označován jako vágní terén. Jedná se o nezamýšlený kus města, který není oficiálně prezentován, a představuje periferii v chaosu, stojící v opozici k městskému řádu (Ibid., 2020).

Podobné části se objevují ve všech menších i větších městech po celém světě (Haluzík, 2020). Termín „vágní terén“ poprvé použil katalánský filozof Solá-Morales (1995), který jím označuje nevyužité části města, kde chybí produktivní činnost. Tyto prostory nepatří do logiky města, ale současně nabízí určitou formu svobody a nepředvídatelnosti (Ibid., 1995). Může se jednat jak o vnější, tak vnitřní periferie, které jsou produktem urbanistického vývoje. Haluzík (2020) argumentuje, že město je zároveň produktem své periferie a jejich vztah je dialektický; město představuje řád, zatímco periferie symbolizuje chaos, a jedno bez druhého by nemohlo existovat, protože si vzájemně určují hranice. Za vznikem těchto míst stojí expanze Prahy, která probíhala od 60. let 20. století, kdy město rychle asimilovalo okolní vesnice a obce, které se staly součástí města, ale nebyly plně integrovány (Aves, 2010).

Jak vypadá taková periferie, takový vágní terén? Jedná se vždy o něco neplánovaného, co leží mimo běžné cesty a často chybí v našich mentálních mapách. Charakterizují ho opuštěná místa s náletovou zelení, která tuto lokalitu obklopují a skrývají. Podle Haluzíka (2020) rozlišujeme dva typy vágních terénů podle jejich vzniku: první typ představují terény v prostoru, tedy mezery v masterplanu města, které se kvůli svým geografickým a přírodním vlastnostem nedají využít. Druhý typ, vágní terény v čase, jsou prostory, které dříve měly určitou funkci a v budoucnu ji mohou znovu získat, ale v současnosti z různých důvodů nejsou využívány a podléhají procesu "zvágnění" (Haluzík, 2020, s. 27). V oblasti, kterou zkoumám, se nachází oba zmíněné typy vágních terénů.

Dalším faktorem je působení vágních terénů na nás. Pocit prázdnoty v těchto místech bývá často až všeobjímající, přestože zde můžeme najít mnoho věcí. Ve srovnání s městem však každý objekt nese vlastní kód, v takovém chaotickém prostředí se není možné soustředit na jeden ucelený smysl nebo funkci. Tato charakteristika je spojena s nepředvídatelností prostoru – v takových místech nikdy nemůžeme být jisti, co nás čeká za dalším rohem. Vágní terén představuje prostor bez kultury, který však zároveň není přírodou. Nalezení takového místa, natož pohyb v něm, je obtížné; cesty zde často nedávají smysl a městská intuice zde selhává. Je to místo neustálé změny, které lze sice zachytit v konkrétním čase a prostoru, ale pravděpodobnost, že se do stejného místa někdy vrátíme, je malá (Haluzík, 2020).

2.2 Materialita

V této práci nejsou sledováni lidské aktéry, alespoň ne přímo. V takovém prostoru se s někým setkáte jen zřídka, a proto by použití metod, jako jsou rozhovory, nebylo příliš efektivní. Objekty a neživí aktéry se proto jeví hodnějšími k pozorování. Jejich jednání sledují skrze věci, které se v oblasti neustále pohybují, mění a mnohdy něco znamenají. Zaměřuji se tedy na místní materiální kulturu, kterou připisují objektům reprezentujícím lidské aktéry.

Mezi první antropology, kteří se zabývali materiální kulturou, patřili v 19. století Edward Taylor nebo Lewis Henry Morgan. V jejich pojetí je na materiálních jiných než západních kultur, sledována pokročilost dané civilizace. Tento etnocentrický předpoklad, že se všechno lidské bytí vyvíjí stejně, byl sice vyvrácen, ale to, že lidmi vytvořené věci o nich vypovídají, nikoliv. Jak správně podotýká Buchli (2002) „material culture has been often, and rather uncritically, referred to a mirror, as material culture, tools are the final objectification of intrinsic hopes.“ (Buchli, 2002, s. 6). Když vnímáme lidmi vytvořené materiální svět jako jejich zprostředkované myšlenky, nemůžeme se vyhnout analogii s jazykem, to jsou také zprostředkované myšlenky, jen pomocí jiných nástrojů, slov, potažmo písma. Ve věcech by tak mělo být možné číst, stejně tak jako ve knihách (Buchli, 2002).

U čtení materiální kultury je vždy zásadní kontext, podobná věc může znamenat na opačných koncích země dvě odlišné věci. V rámci něj chápeme agency věci, to je jejich schopnost nejen reprezentovat dané myšlenky nebo identity, ale i jednat (Seidlová, Šťovíčková Jantulová & Novotná, 2019). Miller (2002) dokonce říká, že věci nás ovlivňují mnohem častěji a více než slova, než se dostaneme z postele do práce, tak nás po cestě

ovlivní nespočet objektů, na které po cestě narazíme, od volby snídaně po vjemy okolních budov. Každá z věcí, kterou jsme schopni zavnímat, v nás něco evokuje.

Stejně platí pro prostor Vágního terénu, věci zde nemají jednotný význam. Kódy, které věci nesou, v prostoru jako tento jen přetékají (Haluzík, 2020). V mém pozorování se mi ale povedlo vysledovat jisté druhy kódů, druhy věcí, které předávají konkrétní informaci pro své okolí. Nad věcmi, které nesou nějakou zprávu, uvažuji vně prostorové triády (Lefebvre, 1991), jsou to objekty, které v mém nahlížení představují aktéry, a tedy jednají, a jsou to věci které jejich jednání zprostředkovávají a vypovídají něm.

2.3 Prostor a jeho produkce

Jednou z teorií, ze kterých budu vycházet, je produkce prostoru Henriho Lefebvra (1991). Ta vychází z prostorového obratu, ke kterému došlo v osmdesátých letech dvacátého století ve Francii pod vlivem marxismu a levicových teorií. Prostor byl do té doby opomíjen jako zanedbatelný faktor nejen ve vědeckém bádání, ale i v obecném chápaní světa. Obrat znamená uchopení prostoru jako fenoménu s mocenskými, organizačními, společenskými a kulturními důsledky. „A new way of thinking about space and its forceful effects was beginning to take shape, reversing a hundred years of historicist hegemony“ (Soja, 2009, s. 18). Nadvláda historického diskurzu skončila, a prostor, jakožto sociálně produkovaný, se stal stejně tak relevantním (Ibid. 2009).

Rozděluje prostor do dvou modů: prvním z nich je prostor přirozený, který je neohraňčený a není sociálně produkovaný, reprezentuje ho divoká příroda, které ve světě Antropocénu zbývá pramálo (Appadurai, 2001). Druhým z nich je prostor komplexní, který je a priori sociálně produkovaný. V pojetí Henriho Lefebvra je to prostor, který je neustále utvářen a přetvářen. Vždy se odvíjí od společnosti, která ho formuje, a odráží se v něm, proto v každé společnosti bude mít prostor svoje specifické atributy, funkce a podobu. Takto produkovaný prostor je stěží nahodilý a ledabylý – to, jaký bude, je vždy otázka dominance a moci. V komplexních prostorech popisuje Lefebvre (1991) „prostorovou triádu“, která zachycuje, jak je prostor produkován.

Prostorové praktiky jsou první ze tří částí, které utvářejí prostor. Jedná se o fyzické a materializované projevy, které jsou každodenně vytvářeny a reprodukovány skrze normativně a zkušenostně nastavenou rutinní činnost. To, jaké praktiky a projevy jsou opakovány, záleží vždy na konkrétním prostoru a společnosti, jež je tvoří. V terénu mé práce slouží prostorové praktiky, stejně jako v Lefebvrově (1991) nahlížení, k reprodukci a údržbě

toho, co už je, ale liší se aktér od aktéra. Normy, které praktiky z části ustanovují, jsou zde totiž velice individuálně nastavené. Někde je praktikou repetitivní označování si svého prostoru pytlí s odpadky, jinde uklízení si svého uzmutého kusu veřejného prostoru. Propisují se sem ovšem i normy vnějšího světa, jako například posekání roští v okolí cest v prvních jarních dnech.

To nás přivádí k druhé ze tří částí triády, reprezentacím v prostoru (Lefebvre, 1991). Jsou to prvky, které jsou nějak myšleny a mají svůj koncept. Na základě nich pak do určité míry probíhají prostorové praktiky, neboť nastavují jejich normy. Výsostnou pozici ve stanovování reprezentací prostoru mají ti, kteří disponují mocí. Ta je klíčovým konceptem celé triády; je hnacím motorem prostoru. Jak již bylo řečeno, normy jsou zde nastavovány poměrně individuálně a odvíjí se od dosahu moci jednotlivých aktérů. Kam sahá a jak vypadá projev této moci, je jedním z hlavních předmětů mého pozorování.

Poslední částí jsou prostory reprezentací, aneb žitý a zakoušený prostor (Lefebvre, 1991). Jestliže je prostor nějak stanoven mocí těmi, kdo ji ovládají, a reprodukován každodenními praktikami, ve finální části triády se bavíme o jejich konfrontaci. V tomto bodu dochází k diskutování a narušování reprezentací, a zejména těch, které jsou v daném prostoru stanoveny dominantní mocí. V rámci toho dochází k takzvaným kontra praktikám, které poukazují na to, že daná forma moci není samozřejmá, narušují ji a stojí za přelivy v ní. Vzniká tak dynamika, která socio-materiálním prostorem neustále hýbe.

Prostor je tedy něco téměř živého; nejenže ovlivňuje a stojí za jednáním aktérů, ale aktéři ho svým jednáním aktivně formují. Pro svůj výzkum vycházím z předpokladu, že celý vágní terén u FHS je sociálně produkován, neboť jsou to právě praktiky lidských aktérů, které jej utváří a mění. V místě, jehož studii se zabývá tato bakalářská práce, jsou prostorové praktiky, reprezentace v prostoru a prostory reprezentací naprosto nezbytné a klíčové pojmy, díky nimž se nám odkrývají na první pohled málo viditelné vztahy mezi aktéry a jejich mocí.

2.4 Teritoriální vymezení veřejného prostoru

Na veřejný prostor existuje mnoho úhlů pohledů. Například česká legislativa definuje veřejné prostranství takto: „Veřejnými prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“ (Zákon č. 128/2000 Sb.). Tato všeobíhající definice tak zahrnuje pod jurisdikci spojení „veřejné prostranství“ nemalou část města. Tyto lány prostoru by pak měly být přístupny všem, a v mnohých

případech to i platí, protože na takto stanovených místech často dochází k setkávání lidí, kteří se neznají (Stulíková dle Pospěch, 2013). Každý, kdo dodržuje pravidla, by zde měl mít stejná práva a možnosti, jako všichni ostatní (Stulíková dle Neal, 2009). Veřejný prostor ale není jen místo, kde vládne legislativa a řád. Podíváme-li se na veřejný prostor optikou interpretativního přístupu, tak vidíme proces, v němž je daná prostorová realita neustále reprodukována aktéry v ní. Mluvíme tedy o „souboru sdílených reprezentací“, při jejichž tvorbě a reprodukci jsou místa vytvářena. Díky nim mají místa svá pravidla a profil. Do toho je vyjednávání veřejného prostoru neustále probíhající dění, ve kterém mají aktéři různě silné slovo. Ti s větší mocí mohou pravidla prostoru nastavovat pro ty s mocí menší (Stulíková dle Karrholm, 2007).

Na konto toho bych rád představil teritoriální definici veřejného prostoru Mattiase Karrholma (2007). Teritorialita, je v lidském světě komplex proces, při němž dochází k regulaci nějakého objektu nebo místa tím, že je někým (člověkem) nebo něčím (skupinou) přivlastněn, uveden pod kontrolu. Je to tedy specifická forma moci, která využívá prostor a objekty jako své prostředky. Ten, kdo využívá prostor, v němž je nějaká jiná dominantní forma moci, než je on sám, je nutně podřízen pravidlům a regulacím nastaveným na onom místě teritoriální silou. Území jsou konstantě reprodukována kontrolou, socializovaným chováním a artefakty, díky nimž zůstává účinné a má vliv na každého v něm. Proto se daná oblast stává aktérem samotným, neb dochází k oboustranné interakci, která není nastavena jen pravidly, ale i materialitou daného teritoria. I ve veřejném prostoru, který by měl být nejen na základě legislativy, ale i z logiky věci, ke všem stejně fér, je teritorialita všudypřítomná a hraje v něm zásadní roli. „They can be stable and enduring, or immediate and ephemeral. Territories are also produced in different ways, in different contexts, and by different means, and do encompass a wide range of phenomens such as a nation, an urban district, a parking space, or someone’s favorite bench“ (Karrholm, 2007, s. 441). Širokou paletu toho, jak může na veřejných prostranstvích teritorialita vypadat a jakým způsobem probíhá, shrnuje Karrholm (2007) do čtyř kategorií dle způsobu produkce.

První z nich jsou teritoriální strategie, které představují plánovanou kontrolu zprostředkovanou věcmi a pravidly. Jsou navrhovány s prostorovým i časovým odstupem k danému území. Teritoriální taktiky na druhou stranu fungují v reakcích na věci každodenního života, kdy se události odehrávají v posloupnosti a na daném místě. Třetí skupinou jsou teritoriální asociace, které nejsou nijak plánovány, naopak jsou důsledkem nastaveného zvykového jednání a pravidelných praktik. Důležitý rys, je že za nimi nestojí žádný teritoriální úmysl. Poslední kategorií je teritoriální přivlastnění. Při něm dochází

k osvojování území pravidelným a repetitivním užíváním dané oblasti danou osobu nebo skupinou. Předmětem takového chování pak může být například místo ve školní lavici, nebo police v lednici v bytu se spolubydlicími (Karrholm, 2007).

2.5 Rytmy času

Mike Crang (2011) mluví o různých časových úrovních v našem životě. Čas podle něj není jen jeden, a to zejména pro to, že je to námi vykonstruované médium určené k měření. Není tedy zakoušen univerzálně a jeho pojetí se v průběhu historie měnilo. V současnosti je vpraven do moderních technologií, a to díky kapitalistickému nastavení socioekonomické reality světa, jako lineární míra. Nicméně čas má i další roviny, které jsou v tomto kontextu opomíjeny (Ibid. 2011). Naše běžné životy v sobě nesou i nelineární časovost to, jak probíhá náš běžný den je většinou konglomerát opakujících se cyklů. Ty se promítají i do širšího než každodenního měřítka, například při každoročních svátcích nebo letní dovolené.

Proces opakování nějaké činnosti, tedy děláním něčeho repetitivně a v nějakém intervalu, je důležitým faktorem nejen v udržování věcí, ale i v procesu vzniku struktur, které potom stojí za materializací a vtisknutí dané konstrukce do společnosti. O to více je tento fakt akcentován v urbanizovaných částech světa (Mulíček, Osman, Seidengalz, 2015, 2016). Městské rytmy jsou vázány ke konkrétním místům, na kterých daná věc nebo věci probíhají. To znamená, že na jednom místě se nám spojí rytmický časový proces s konkrétním místem, do jednoho časoprostoru (Ibid., 2016).

Ve městě ale nejsou všechny prostory stejně příhodné k zavázání nějaké cyklické aktivity. Toto nedělitelné „materiální kontinuum, v rámci něhož – a pouze v rámci něhož – se odehrává společenský a ekonomický život společnosti“, je koncentrováno v místech a prostorech, jež nejsou vyloučené (Růžička, 2011). V segregovaných částech města má pak absence pro město běžných rytmů důsledky. Takovým místem jsou i vágní terény, kde kvůli absenci tohoto institucionalizovanému strukturálnímu druhu času socio-materiální realita vypadá jinak než ve zbytku města. Na druhou stranu tu vznikají rytmy jiné, lokální, specifické a reagující na absenci těch nastavených společností. Nastavenou rytmy můžeme vidět jako formu řádu a tu přizpůsobivou jako ne-řád (Haluzík, 2020).

3. Metodologická část

3.1 Výzkumné otázky

Jako první budou představeny výzkumné problémy a otázky, které si pokládám. Dále budu pokračovat s výčtem použitých technik sběru dat a metodami jejich analýzy. Následovat bude nastínění mé vlastní polohy ve výzkumu a etika výzkumu.

- Jak je produkován veřejný prostor ve vágním terénu?
- Jakou roli v tom má moc?
- Jak vypadá zavlečený městský řád v místě ne-řádu?
- Jak vágnost působí na místní aktéry a oni na ni?
- Jaké časy jsou přítomné ve vágním terénu?

Jako výzkumný design jsem zvolil kvalitativní etnografický výzkum a metody s ním spojené. Ze škály metod, kterou etnografie nabízí, se pro moji studii nejvíce nabízelo zúčastněné pozorování dlouhodobého charakteru. Mimo svých vlastních terénních poznámek mi byly nápomocny i oficiální dokumenty jako katastrální mapy nebo mediální zmínky o prostoru, o kterém referuji (Seidlová, Šťovíčková Jantulová & Novotná 2019).

3.2 Technika tvorby dat

V rámci etnografického výzkumu jsem prováděl výzkum zejména pomocí zúčastněného pozorování. To částečně navazovalo na projekt z roku 2022 s názvem Slepá ulice (Petržílka, 2022) a dá se tedy říct, že s přestávkami běží od roku 2021. Nicméně jeho hlavní část probíhala od října roku 2023 do dubna 2024.

Na původním projektu pracovala skupina tří lidí, já a dvě kolegyně, které ale svou účast zanedlouho po zahájení výzkumu přehodnotily. Zbyl jsem na to sám a vzhledem k tomu, že se jednalo o můj první pokus o etnografický výzkum, tak jsem si připadal mnohdy bezradný. Naštěstí byla celá práce vedena paní doktorkou Hedvikou Novotnou, která mikro výzkum vedla a snažila se jej směřovat správným směrem. Výstupem tohoto zkoumání byla semestrální práce, která byla zakončena výstavou na Fakultě humanitních studií UK pod názvem Prostory 22. Na této akci prezentovali své práce i ostatní účastníci kurzu Praktikum

k antropologickému terénnímu výzkumu. Projekty vycházely z antropologicky málo probádaných prostorů a jevů v blízkosti fakulty. Spolu s jejich prezentací byla představena „výstava formou fotoesejí prezentující výsledky celého kurzu“ (Prostory 22, 2022). Za čestnou zmínku určitě stojí i participace pana doktora Heřmanského a paní doktorky Bittnerové, kteří spolu vedli zmíněný předmět a pomáhali s projekty ostatním účastníkům.

Ve svém terénu jsem se od začátku cítil jako outsider, a to se nezměnilo ani s jeho letitou znalostí. Mechanismy vágních terénu jsou jiné než ty městské (Haluzík, 2020), proto je například těžké si zde ustanovit své oblíbené místo k odpočinku, je to totiž místo, kde se věci rychle mění, ač se tu zdánlivě nic neděje. Technicky vzato jde o kus přírody a tato místa jsou uvnitř měst zpravidla ceněnou komoditou, nicméně je to příroda, která není nijak zvlášť vizuálně přitažlivá, natož přátelská ke svým návštěvníkům. V průběhu výzkumu jsem zde ale objevil trasy, po kterých jsem se mohl, bezpečně bez zmatení okolím, pohybovat. Vedly po různě velkých a průchozích cestách a stezkách, které propojovaly aktéry v této zapomenuté lokalitě.

Po zabahněných cestách listopadové ne-přírody jsem oblast procházel, plahočil a prosekával se náletovou zelení, díky čemuž jsem objevoval stále více a více aktérů, další oblasti a vztahy. Mnou původně zamýšlený terén se postupem několika terénních výzkumů více než zdvojnásobil, chtěl jsem vágní terén postihnout komplexně a celistvě, od jeho surového začátku, kde po nějakém formálním prostoru nebo čase není ani zmínky, až po jeho konec, kde postupně přechází do města. Obchůzky, jak jsem svým terénním výzkumům začal přezdívat, mi většinou netrvaly déle než hodinu, jejich pravidelnost jsem se snažil držet na jedné za týden, maximálně za dva.

Při obchůzkách jsem si postupně vytvořil seznam aktérů, které jsem v některých případech shrnul do oblastí, ty jsem pak pravidelně navštěvoval a vedl si o nich poznámky do terénního deníku. Při tom jsem využíval techniky popisných poznámek, zředeného i zhuštěného popisu. Největší část mých dat vychází z „jottingu“ (Seidlová, Šťovíčková Jantulová & Novotná 2019 s. 380) společně s pořizováním fotografií. Několik obrázků z terénu jsem se rozhodl přiložit na konec práce, do Obrazové přílohy. Činím tak pro lepší nastínění místní reality a děje, který tu probíhá. Pro zaznamenání změn, případně stavu věcí bylo toto digitální médium maximálně nápomocné (Ibid., 2019).

K formálním ani neformálním rozhovorům jsem se v rámci mého výzkumu rozhodl nepřistupovat. Ačkoli by mi mohli případní informanti říct něco víc o obydlích, případně o minulosti lidí, již zkolonizovali tento prostor, nečinil jsem tak se záměrem zakoušet na sobě významy, které nesou věci, znaky a symboly, s co největším odstupem v rámci

etnometodologické reflexivity (Garfinkel dle Stockelova, Gosh, 2013). Mým cílem bylo a je být outsiderem, jen tak můžu vidět co je nepřátelské, kde je prostor zabrán a cizí tam nejsou vítáni, kde můžu projít, od čeho se mají lidé držet dál nebo na co si dát pozor při vkročení. V této oblasti je totiž spousta prostorů, do kterých mi nebyl umožněn průchod, i když by se mělo jednat o místo průchozí, a to nejen podle Zákona č. 128/2000 Sb., ale i například Google map. Díky své vnější pozici jsem si netroufal je porušit, byl jsem schopen poznat, co se smí a nesmí.

3.3 Metody analýzy dat

Poznámky z jottingu a fotografie jsem se snažil vždy co nejdříve po výzkumu dát do souvislejší formy. Ty poté byly doplněny o analytické poznámky. Vytvořil jsem si složku, v níž se postupně objevovalo stále více a více aktérů. U objektů, které jsem v terénu potkal, přibývalo s každou další obchůzkou datum a přepsané poznámky. Přepis byl doplňován o fotografie, které dokumentovaly hlavně změny u toho a onoho aktéra. Někdy bylo obtížné zaznamenat vše jen pomocí poznámek, proto jsem občas zvolil i formu audionahrávky.

Při obchůzkách jsem se u aktérů většinou na nějakou dobu zastavil, pozoroval jejich okolí a snažil se co nejlépe zachytit místní dění. Hlavním předmětem pro postihnutí byl prostor, s nímž objekty sousedily a nějak vůči němu jednaly. Toto promlouvání do prostoru kolem nich mi poskytovalo důkazy o jejich teritoriálních vztazích (Karrholma, 2007), o jejich dominanci ve veřejném prostoru (Lefebver, 1991). Někde se dokonce objevila jistá pravidelnost, na druhou stranu na valné části území byl čas jakoby zastaven. Při pozorování jsem snažil být co nejméně invazivní a nenarušovat místní stav věcí.

Terén jsem si po nějaké době graficky rozdělil na oblasti, které nesly společné rysy v rámci vágního terénu. Díky tomu se mi lépe pojímala jejich teritorialita (Karrholm, 2007) a to, jak se postupně mění vágnost (Haluzík, 2020). Při práci s poznámkami z terénu jsem si je rozdělil (segmentoval) a okódoval. Díky tomu jsem mohl objevit na první pohled skryté vztahy mezi tématy a lépe porozumět místní realitě v rámci mých výzkumných otázek (Heřmanský, 2019, s. 429-39).

3.4 Vlastní pozice v terénu

V době psaní této práce studuji na FHS UK čtvrtým rokem, vzhledem k příležitosti terénu, který zkoumám, k fakultě a předešlým zkušenostem s ním, by se mohlo zdát, že jsem

téměř místní. Pravdou je však opak, studenti sem nechodí, toto místo je mezerou v mentálních mapách a žádné aktivity spojené se studiem sem nesměřují. Z pohledu studujícího fakulty by tady tahle oblast vůbec nemusela být a nic by se nezměnilo. Je to jen zdánlivé pozadí, kulisa až téměř dvojrozměrného charakteru. Zajímavosti tento fakt nabývá v moment, kdy zjišťuji, že část (a ne malá) terénu patří Univerzitě Karlově (ČÚZK, 2024.), dokonce jedna z dominant této periferie, bývalé centrum squatingu v Praze, villa Milada, je nedávno odkoupenou nemovitostí ze strany univerzity (Stodolová, 2023). Z pohledu studenta bych se tedy měl, z čisté vlastnické logiky věci, cítit, alespoň na vykoupené části, jako doma.

Vystupuji zde však, jako někdo z vnějšku, totální outsider a tím po celou dobu zůstávám. K tomu být insidrem v takovém místě by totiž, podle mého pozorování, bylo zapotřebí zde mít nějakou agendu, ve spojitosti s materiálním vlastnictvím na tomto území. To je totiž faktor, který s tímto prostorem živé aktéry váže. Ačkoli materiální objekty, reprezentující lidské aktéry jsou ne vždy legálním statkem. Věci zavazující lidi k tomuto prostoru jsou zde různého charakteru, velikosti a vzezření.

Na více teoretické rovině se dá moje účast v terénu asi nejlépe definovat podle Adlerova a Adlerova (1994, podle Heřmanský, 2019, s 359) třech typů zapojení do terénu. Moje pozice je nejvíce podobná první ze třech kategorií a tou je členství. To spočívá ve pozici výzkumníka, který se postupně vžívá do dění v terénu, ale nijak do něj nezasahuje.

3.5 Etika výzkumu

V rámci mého výzkumu jsem dodržoval všechny základní zásady etického zacházení s daty, pohybu a chování v terénu viz Procedurální etika (Zandlová, Šťovíčková Jantulová, s. 60 2019). V průběhu svého zkoumání jsem se ovšem setkal určitými etickými dilematy (ibid. S 61). Vzhledem k předmětu mého bádání, které se točilo okolo veřejného prostoru a materiálních praktik a vztahům v něm, jsem narazil na takové praktiky, které nějakým způsobem nedodržující zákoník, a to ať už občanský (Zákon č. 89/2012 Sb.) nebo trestní (Zákon č. 40/2009 Sb.).

Veřejný prostor zde funguje jinak, než jak to stanovuje česká legislativa (Zákon č. 128/2000 Sb), přičemž beru v potaz její mezery v tomto případě. Vzhledem k tomu, že pracuji s majetkoprávním vlastnictvím toho a onoho pozemku vyplývající z katastru nemovitostí (odkaz na katastr), tak jsem se rozhodl pro anonymizaci vlastníků (Zandlová, Šťovíčková Jantulová, s 75, 2019), pro které by tato práce mohla představovat riziko. Kdyby

se například nějaký developer rozhodl odkoupit část této oblasti, mohl by pak využít mou sesbíraná data pro vymístění určitých lidských aktérů (Ibid. S 64). Anonymizací, nejen osob, ale i objektů, které primárně sleduji, chci předejít takovým scénářům, i když prozatím čistě hypotetickým. Zkoumaná oblast je prozatím zapomenutým prostorem v masterplanu města v mentální mapě společnosti, a proto zde zákony, do jisté míry, mohou fungovat jinak.

3.6 Aktéři

Sledováním objektů a prostorů kolem nich mi přineslo jedno z praktických dilemat, jak těm objektům říkat? V terénu už jsem se pohyboval celkem dlouho a začínal jsem si k nim tvořit jistý vztah, ten ale nespočíval v tom, jestli je mám rád, nebo nerad. Když jsem se procházel po cestách obrostlých náletovou zelení a věděl jsem, že za rohem bude jeden z nich, vždy jsem byl v očekávání, těšil jsem se na nové dění. Pro každého z nelidských aktérů bylo dění kolem něj specifické a unikátní, skrze velmi volné asociace tohoto jednání a jejich vizuálu jsem jim přiřknul pracovní názvy, přezdívky, chcete-li. Praktickou výhodou pracovních názvů je fakt, že spousta z objektů nemá žádné orientační číslo, bylo by tedy náročné je nějak pojmenovat. V neposlední řadě přezdívky zároveň vše anonymizují.

Pro lepší orientaci v textu bych nyní rád sledované aktéry stručně představil. Někteří stojí sami za sebe, jiné jsem sdružil do skupin, vzhledem k jejich podobnému charakteru, ve vztahu k oblasti. Je tu Milada, Džungle, Kamenná chatrč, Neznámá kolonie, Albín, Servis, Parkoviště, Holubník, Kuchyňka, Vrakoviště, Kontejnery, Trampská chajda a Nedostavěné domy. Těchto několik objektů hraje, dle mého pozorování, primární roli ve vágním terénu.

4. Analytická část

4.1 Vágní to tu nebývalo vždy

Terén, ve kterém jsem se pohyboval po dobu svého výzkumu, sice situuji jako vágní a do jisté míry zapomenutý, ale nebylo tomu tak vždy. Prvního zaznamenaného osídlení se oblasti dostalo již v době kamenné. Ve středověku zde dokonce vedla významná obchodní cesta „Dlážděnka“. Ta vedla od někdejšího brodu přes řeku Vltavu, která je zhruba čtvrt kilometru od spodní hranice výzkumné oblasti. Obchodní trasa dále směřovala do dnešních Kobylis, přes Mělnicko a končila na Moravě (Čihák, 2011). V dnešním světě je zde stále znát její pozůstatek, neb horní cíp vágního terénu sousedí s ulicí Na Dlážděnce.

Tato historická stezka má spojitost i s poměrně nedávnou minulostí, neb v její blízkosti vznikla, za dob první republiky, jedna z mnohých pražských nouzových kolonií. Mezi lety 1910 až 1930 došlo k obrovskému nárůstu obyvatel Prahy, za dvacet let přibylo 281 000 obyvatel, kteří přicházeli za lepší obživou primárně z venkova. Paralela s dnešní Prahou je, že už tehdy byla velká bytová krize a náhlý nárůst zejména dělnického obyvatelstva tomu nijak zvlášť nepomohl. Nižší třída neměla dostatek finančních prostředků na to si dovolit drahé městské bydlení, a tak s nastávající ekonomickou krizí, která následovala po 1. světové válce, vznikají složité sociální podmínky. Nemalá část obyvatelstva dělnických vrstev se musela adaptovat na nelibou situaci, donutilo je to uchýlit se na městské okraje, kde si začali budovat provizorní obydlí, ty nyní známe jako nouzové kolonie (Platil, 2024).

Zbytky těchto míst mapuje web Bahno Prahy (Platil, 2024), mezi známější patří například stále přetrvávající oblast „Slatiny“, mezi méně známé třeba už zmizelá kolonie „Na Dlážděnce“. Kolonie byly často marginálního charakteru, město se o ně nestaralo, bujel v nich zločin a byly vyjmuté z městských struktur. Ta hraničící s vágním terénem, ale byla spíše umírněnějšího charakteru. Zmapováno zde bylo původních dvanáct staveb, které od sebe měly značné rozestupy, nešlo tak pravděpodobně o stejný ekosystém jako například brazilské favely (Ibid. dle Holubec, 2024).

Jak už jsem zmínil na webu Bahno Prahy můžeme najít místa, kde kdysi stály nebo stále stojí prvorepublikové nouzové kolonie. Nicméně jsou zde zmapovaná i místa označená jako „neznámé kolonie“ a jedna z nich se nachází uprostřed mého terénu. Co ale termín kolonie vůbec znamená? Samotné slovo vychází z latinského „Colere“, což v překladu označuje kultivovat (Leiden, 2019). Slovo s sebou sice nese negativní konotaci ve spojitosti

s kolonizačními velmocemi a zvěrstvy, která pod jejich taktovkou probíhala od objevení nového světadílu do konce 20. století. Když si je odmyslíme, tak nám vznikne proces, ve kterém se střetávají dvě oblasti, dvě území, dvě teritoria, přičemž jedno je silnější, invazivní a chce přinést svá pravidla, zvyky a systémy na půdu toho druhého a udělat z nich místní normy. K tomu, aby tento proces byl úspěšný, je nezbytné, aby zástupci vnějšího invazivního systému nový prostor obydleli, vytvořili si zde osady, díky jejichž přítomnosti je pak celý proces kultivace jednodušší a proveditelnější.

Když kolonizaci definujeme tímto způsobem. Tak to, co nacházím v oblasti vágního terénu, můžu přesně takto nazvat. Je to džungle z náletové zeleni, která je městem zapomenutá, nenacházejí se zde běžné infrastrukturní prvky, jako veřejné osvětlení nebo udržované cesty, ale přesto se tu v noci občas svítí. Lidští aktéři, kteří tu spravují své nemovitosti, představují městský řád, který je skrze ně vnášen do oblasti s jeho absencí (Haluzík, 2020). Ač si to pravděpodobně neuvědomují, tedy aspoň ne na téhle rovině, tak jejich naučené normy, které se promítají nejen v jejich výspách, protínají celý prostor terénu. Kdyby ho místní nekolonizovali, a teď se nebavíme o záměrném kontinuálním procesu, při němž by se město snažilo pojmout a začlenit oblast pod sebe, tak zde neexistují cesty, po kterých mohou jezdit auta, ani natažené koberce na zvířecích pěšinkách. Jak zmíněno to, proč se to děje, není záměrem města, to zde svou působnost má jen formální, skrývající se ve vlastnických právech. Jde spíše o svázanost daných lidských aktérů s územím majetkovými statky. Ty jsou součástí institucionalizovaného řádu a jeho norem, město tak nevědomky oblast samo kolonizuje, jen se to neděje plánovaně, ale skrze lidi, kteří vzešli z jeho hodnot a skrze jeho pravidla jsou s vágním terénem svázáni.

4.2 Kudy vede cesta

Pro uvedení do vágního terénu jsem se rozhodl popsat průběh jednoho terénního výzkumu. Během něho chci představit aktéry, kteří v mé práci figurují. Ty, kteří jsou doma v náletové zeleni, v džungli uprostřed velkoměsta. Mnou nejvíce prochozená cesta, která spojuje většinu z aktérů a vede téměř celou oblastí, začíná tam, kde končí Fakulta humanitních studií, přímo vedle jedné z budov kolejí 17. listopadu (té blíže ke stráni).

Vysoký studentský panelák obklopuje z jedné strany zarostlá neprostupná trojská strán, z druhé terén obdobného charakteru, až na to že, je plochý a vede tam cesta. Od koleje vede téměř zaniklá pěšinka, která se po pár metrech a jedné přečleně betonové zdi vlévá do zdánlivého houští. Zdání ale mnohdy klame, a to platí dvojnásobně ve vágních terénech

(Haluzík a spol. 2020). Nacházím zde starou, trávou prorostlou cestu z betonových panelů. Hned na jejím začátku stojí Vila Milada. Tahle kdysi nepochybně majestátní vila je dnes jen stínem své slávy. Na první pohled vypadá jako squat, je celá pokrytá graffiti, její šedá omítka je opadaná, dveře a okna jsou zabetonované, kolem se povaluje suť a odpadky. Kdybyste dítěti dávali příklad domu, ke kterému se nepřibližovat, Milada by byla velice vhodný kandidát. Naproti ní je jen na první pohled neprostupné houští, jehož konec je až někde za rohem, kam zatím nedohlédnu.

Po pár metrech si všímám kamenné stavby a pytlů na odpadky, které z dřevin jemně vykukují. Tak přeci to není jen křoví, ale další učebnicový příklad toho, čemu se vyvarovat. Proto pokračuji v cestě, o kousek dál se panelové stezka dělí na tři směry. Jeden vede z kopce, k další velké budově. Vila, která je oproti Miladě zjevně udržovaná a obydlená. Jedná se o třípatrovou nemovitost s velkou zahradou a drátěným plotem. Kolem něj vede druhý ze tří směrů rozcestí. Prochozená pěšinka, která se táhne pod břecťany, někam do neznáma. Rozhodl jsem se po ní prozatím nevydat, zejména proto, že na ní byly položené věci zabalené do igelitových pytlů a uprostřed nich někdo ležel. Postava byla zakuklená do spacáku, a tak jedině, co jsem viděl, byla hlava s blondatými až bílými vlasy. Vypadalo to, že si dává poobědní siestu u sebe v obýváku, a tak mi přišlo nevhodné vyrušovat. Zároveň cesta dolů vypadala, že u vily končí, proto jsem se rozhodl jít do mírného kopce, a zůstat tak na zarostlých panelech.

Za rohem se mi ukázala zcela jiná scenérie než doposud. Prostor se otevřel, ale zároveň ohraničil. Předě mnou se objevily ploty, zahrady a chatky, které sahaly daleko do stráně. Každá byla něčím specifická, jak to ostatně u českých chatek bývá. První v řadě byla nejvíce přilehlá ke srázu, měla bílou barvu, jedno patro a objímaly ji dva větší stromy. Druhá měla zase obrovskou zahradu s nezasazeným kruhovým bazénem a něčím, co vypadalo jako studna. Nemovitost vypadala jako čtverec se střechou. Chatek zde bylo do desítky a ležely různě po stráni. Naproti prvním dvěma chatkám byl kus panelové cesty obsazen auty, jedno modré BMW, druhé bílý sedan, též německé výroby. Za nimi stála velká plechová značka, na které byl nalepen nápis: „BMW PARKING ONLY“ (viz Obr.č.2). Drátěné ploty, s betonovými základy obíhající zahrádky také nebyly holé, co deset metrů to výstražná značka „Zákaz vstupu“.

Obydlené chatky se postupně začaly proměňovat v opuštěné ruiny, stojící na zarostlých neudržovaných pozemcích, které obklopovaly rozervané zrezlé ploty. Na druhé straně panelové cesty jsem zahlédl něco znepokojujícího, autosedačka porostlá mechem, posazená na plechové konstrukci. Při přiblížení vidím, že jde o jeden ze dvou bodů vjezdu do něčeho,

co vypadá napůl jako autodílna a napůl jako vrakoviště. Kolem cesty je několik zaparkovaných aut a při pohledu do prostoru Servisu vidím desítky starých ojetin, autodílů, pneumatik a dva muže v montérkách, kteří na jednom z aut pracují. Cestou k Servisu jsem si zároveň všiml několika tras, které by mohly potenciálně vést nahoru, výš do stráně, kde stálo ještě několik zdánlivě obydlených chatek. Nicméně všechny byly zavřené, některé fyzicky, jiné pouze výstražnými značkami.

Zaparkovaná auta u vjezdu do Servisu nekončila. Čím dále jsem šel, tím víc jich kolem mě bylo. Došel jsem až do velkého odkrytého prostoru, který se na první pohled jevil jako záchytné parkoviště. Jedno takové přeci jen nedaleko je, u tramvajové zastávky Trojská. Auta na tomto parkovišti, ale nevypadala zrovna pojízdně, tedy aspoň ty v horní půlce. Byly tu všemožné druhy vraků, nabouraných aut či jen ty zbavené pneumatik. Kdyby mě sem nedovedla panelová cesta, tak bych to považoval za část autoservisu. Na horním cípu parkoviště byl starý plechový kontejner s okny pokrytými mřížemi. Spodní půlku tvořila auta, která na druhou stranu vypadala pojízdně, tato část více připomínala nějaký druh parkoviště. Auta zde byla seřazena v několika řadách, na zemi nebyly stopy po modrých zónách a kolem dokola žádná modrá značka s bílým P. Za tímto zaprášeným prostorem, z asfaltovo-štěrkového podloží, kde stálo jen pár stromů, se opět rozprostírala zdánlivá džungle a uprostřed ní vchod, na kterém leží koberec prolezlý mechem.

Pěšina byla dlouhá asi čtyřicet metrů, z obou stran lemována odpadky vykukujícími z houštin, a ústila do další odkrytější části. Při výstupu z roští jsem se objevil na místě, které jsem už důvěrně znal. Byla to slepá ulice, která spojovala čtyři objekty: Holubník, Vrakoviště, vchod do komunitní zahrádky Kuchyňka a něco, čemu jsem přezdíval Kontejnery. V této ulici jsem před dvěma lety vedl terénní výzkum, který se zabýval tím, jak může vypadat veřejný prostor v periférii. Jakožto semestrální projekt se nepokládal tak hluboko do tématu, jak by si samo zasloužilo, ale jako něco do začátku to nebylo k zahzení. Na první pohled nejzajímavější objekt byl Holubník. Malá dřevěná budka s přilehlou lavičkou a stolkem, ze které se neslo vrkání. Oproti mé poslední návštěvě měl dokonce několik vylepšených prvků například novou střechu. Z pozemku, kde dřív stály vraky veteránů, zbyla jen pustá zarostlá planina, vše bylo pryč. U vstupu do komunitní zahrádky byl stále kompost, jen nápis na dveřích už nezval lidi dovnitř. Kontejnery se více méně nezměnily. Dvě maringotky, zelená síťovina natažená na pleteném plotě, velká brána, značka „Pozor pes“, zvíře na mě štěká.

Bahnitá cesta, zpevněná proježděnými kameny, pokračuje dál do dřevin, které začínají čím dál více prosvítat. Kolem cesty se válí různé odpadky a předměty. Dojdu až na konec, kde je několik dělníků vně oploceného prostoru s velkou dírou v zemi a dvěma menšími

bagry. Vypadá to na opravu kanalizace, moje domněnka se potvrzuje o několik kroků dál, kde je vyvěšená informační cedule s datem začátku a konce oprav. Zde vágní terén končí a navracím se zpět do města. Z toho, co jsem prošel, mi bylo zřejmé, že se tam toho skrývá mnohem více, hlavně pak ve stráni, kde byly všechny cesty ze spodu zavřené. Rozhodl jsem se pro to pokračovat po hranici oblasti, a to do kopce.

První objekt, který je jako pěst na oko, v porovnání s vágním terénem, je růžový hotel. Masivní stavba s obrovským pozemkem se nachází ve stejném bloku jako zbytek vágního terénu. Pokračuji ve stoupání po nové vyasfaltované cestě, která vede podél plotu růžového resortu přes ulici stojí novostavby značící začátek městské čtvrti Kuchyňka. Za hotelem se však znovu probouzí k životu vágní terén. Je tu malá dřevěná chatka s plechovým komínem, ze kterého se kouří. Připomíná mi trampské roubenky, které jsou rozestě po proudu zlaté řeky Sázavy (Hurikán, 1990). Má kolem sebe kultivovaný prostor skládající se z venkovního sezení, sušáku a podloží upravené dřevotřískou. Vedle ní vede pěšina, která by potencionálně mohla ústít do komunitní zahrádky, neboť ta se nachází hned za ní. Celý prostor tohoto objektu je otevřený a v kontrastu opevněného hotelu se zdá být velice přátelský. Nad chatkou začíná zcela nový sektor tvořený dvěma rozestavenými budovami. První z nich má tři dokončená patra, je celá z železo betonu a nese na sobě známky pozastavení stavebních prací, jako jsou graffiti a odpadky povalující se v patrech. Kolem ní není žádný plot, jen vyjetá příjezdová cesta, kterou lemují náletová zeleň. Druhá z novostaveb je asi padesát metrů nad ní, má obdobný železobetonový charakter, jen je zasazená do svahu, je nižší a už má hotová okna. Vypadá to, že bude brzy dokončená. Zjevně proto je kousek před ní postaven modrý obytný kontejner. Přes zamřížované okno v něm vidím sedět osobu, zřejmě se bude jednat o hlídače.

Na konci asfaltové cesty začínají dlouhé točité schody. Vypadá to, že vedou nad vágní terén. Po jejich výstupu se ocitám na pěšině vedoucí na hranici stráně směrem do Tróji. Cesta je pravděpodobně využívána, neboť je dosti prochozená a po stranách se válejí neuklizené psí výkaly. Na úpatí se střídají různě barevné ploty, za kterými stojí malé domky, některé z nich menší než ostatní. Všechny ale zasahují do prostoru, kam se chci dostat. Naději na cestu dovnitř získávám, když přicházím k sérii opuštěných budov. Jsou skrz na skrz prorostlé dřevinami a vypadá to, že jsou dlouho opuštěné. Nicméně jejich ploty stále stojí a nenechávají mezi sebou žádnou díru. Alespoň se zde odkrývá lepší pohled do stráně, vidím odsud Vilu Miladu, Parkoviště, koleje 17. listopadu i fakultu FHS, mimo to se mi naskýtá pro mě neobvyklý panoramatický pohled na Prahu z libeňské strany. Celý vágní terén odsud

vypadá jako jedno velké opadané křoví, kde sem tam vykoukne střecha, rozpadlé stavení nebo náznak cesty. (TP, 24.11. 2023)

4.3 Aktéři perspektivou veřejného prostoru

4.3.1 Milada

Začátek vágního terénu tvoří stará panelová cesta, spojuje dva objekty, dva prostory, na levé straně je zatím jen neprostupné křoví, které sahá do nedohledna, na pravé se tyčí dominanta oblasti Vila Milada (TP., 30.10.2023)

Dům, který za sebou má nemalou historii, je někdejší centrem pražského squattingu. Ten na elementární rovině spočívá v obsazení neobydlené budovy lidmi v nouzi, co nemají kde bydlet. Nicméně zejména v Evropě se z toho stalo mnohem víc. Hnutí, které vzniklo v 60. letech 20. století, mělo za cíl se vymezit vůči západnímu kapitalismu. Stojí na myšlence, že bydlení je základní lidské právo, které nemůže být odpíráno (Mertl, 2015, s. 29-53). V Miladě byli squateři přítomni od roku 1997 až do roku 2009, kdy došlo k zapsání nemovitosti na katastr pod „Ústav pro informace a vzdělání“ zkráceně ÚIV. V onom roce došlo, i přes protesty, k jejich vystěhování a kdysi živá vila od té doby chátrá (Ibid., 2015, s. 29-53). To nás přivádí do roku 2021, kdy došlo k odkoupení nemovitosti Univerzitou Karlovou, společně s Vilou Milušskou, která je opodál, a „přílehlým lesíkem“ (Duplák, 2021). UK měla v plánu z obou vil a prostoru kolem nich udělat studentské zázemí, a proměnit tak investici za takřka 57 miliónů korun (Ibid. 2021). Nicméně podle investičního plánu Univerzity se tak nebude dít nejméně do roku 2026 (Hájek dle „veef“, 2023).

V realitě dnešního světa má Milada stále vzezření squatu, je celá posprejovaná, šedivá omítka je otlučená a opadaná, okna jsou až do prvního patra kompletně zabeďněná, to stejné platí pro vstup, střecha nese stopy požáru, kolem se povalují sutiny, odpadky a dřeviny, v balkónku prvního patra dokonce roste malý stromek. Jak ale Miladu vnímat ve spojitosti s prostorem kolem? Ona sama nijak do veřejného prostoru nezasahuje, jen zde stojí a stagnuje. Jestli bychom chtěli mluvit o nějakém teritoriálním jednání, tak to spíše probíhá na ní (Karrholm, 2007). Při prvním pohledu je vidět nespočet grafitti, některé jsou staré, jiné přibýly nedávno. Bednění na hlavních dveřích je neustále ničeno a znovu obnovováno. Odpadky kolem přibývají a zase mizí. Milada je nelidský aktér, který na sobě zakouší boj o prostor. V rámci teritoriálních strategií je budova pod správou UK, která zde zřídila bednění

a železnou mříž ve dveřích, sloužící jako plánovaná kontrola zprostředkovaná věcmi, ze strany dominantní formy moci (viz Obr.č.7). Teritoriální přivlastnění, souboj s místní dominantní mocí, probíhá opakovaným vylamováním dveří, novými graffiti a odpadky. Zatímco teritoriální taktiky a asociace spočívají v obnovování bednění, ve zmizelých odpadcích (Ibid. 2007) (viz Obr.č.8,9).

Moc jako taková je klíčovým hybným prvkem nejen v oblasti Milady, ale v celé periférii, a stojí zatím, jak je zde prostor produkován. Zřejmosti toto tvrzení nabývá pod optikou prostorové triády (Lefebvre, 1991) i když v oblasti vágního terénu funguje trochu po svém. Přeci jen tu praktiky probíhají jinak než v běžném městském rytmu (Haluzík, 2020). Prostorové praktiky v kontextu Milady souvisejí s obnovováním barikád, které brání vstupu do vily. Nejedná se ale o každodenní akt. Když budu vycházet ze svého pozorování, tak se proces rozbíjení a znovu opevňování bednění u vchodových dveří opakoval co dva týdny, po celou dobu výzkumu, tedy od října 2023 do dubna 2024. Milada byla většinou první objekt, ke kterému jsem se šel podívat, a ona frekvence mizení a znovu se objevování byla fascinující. Ale bednění nesloužilo jen jako repetitivní prostorová praktika, opravy něčeho rozbitého. Jedná se i o reprezentaci v prostoru, která vysílá jasný signál, a tím je: „Vstup zakázán“. Moc, která to tu tak nastavila, nepochybně vychází od UK, která jakožto majitel chrání svoji nemovitost. Zde do rovnice vstupují prostory reprezentací, ty jsou zde vidět v neustálém znovu ničení dřevěných desek, které zakrývají vchod. Za dřevem je ale železná mříž, kterou doposud nikdo nevylomil.

Milada v sobě skýtá legendu minulosti, závoj tajemna i zajímavý vizuální aspekt, díky čemuž k sobě táhne pozornost. Není se čemu divit, jen její resumé bývalého centra squattingu v Česku stojí za pozornost. Blízkost vysokoškolských kolejí a fakulty dělá z vily dobrodružství, ba i kulturní zážitek, který se nemálo kdo pokouší zažít. V průběhu cesty vágním terénem jsem narazil na další nelidské aktéry, kteří do veřejného prostoru nějak promlouvají, snaží se si uzmout kus pro sebe. To Milada nečiní, je to spíše aktér, na němž se něco děje, táhne moc k sobě, na svůj prostor, který je zde aktivně socio-materiálně reprodukován. Ve větším kontextu věcí, jež bude později nastíněn, by se dalo dokonce říct, že se do jisté míry stává součástí veřejného prostoru, tedy toho ve vágním terénu.

4.3.2 Neznámá kolonie

Oblast místní zahrádkářské kolonie je jednou z nejrozsáhlejších v mém terénu. Její stopu zaznamenává i web Bahno Prahy, zde nese označení neznámé kolonie. Chatky tady

začínají vyrůstat téměř ve stejný moment, kdy se trojská skála ohýbá do příkrého libeňského svahu. Jsou jich tu desítky a první z nich stojí na úpatí, ke kterému vede panelová cesta od Vily Milady. Poslední z nich jsou na hraně, která se na vrcholku mění v rovinu a napojuje se na ulici Na Dlážděnce, bývalou historickou cestu. Prostor je rozdělen do pozemků, jejichž hranice nejsou na první pohled zjevné, kvůli opuštěným zváněným prostorům, které tvoří tak polovinu kolonie (viz Obr.č.1). Vzhledem k strmému charakteru terénu, na kterém jsou chatky postaveny, mi dává největší smysl, že cesty, po kterých bych se případně mohl vydat hlouběji do kolonie, budou začínat někde dole. Hypotéza se mi potvrzuje při pohledu na Google mapy, kde jich dokonce pár nacházím.

Při obchůzkách zjišťuji, že digitální realita se nemusí vždy plně promítat do reálného světa. Procházím panelovou cestu sem a tam, od prvních plotů až po prostor parkoviště. Nalézám sice tři potenciální cesty, ale než je stihnu prozkoumat, tak zjišťuji, že jsou všechny zavřené. Každá ale jiným způsobem. Na první z nich je postaven nový černý železný plot s ostny (viz Obr.č.5), na druhé je značka zákaz vstupu (viz Obr.č.4), třetí je do neprostupné míry zarostlá náletovou zelení. Cesta dovnitř se mi neobjevuje ani u horních domků směřujících do stráně. V průběhu výzkumu jsem doufal, že časem nějakou vstupní bránu najdu. Tahle úvaha stála na myšlence, že nemovitostí je tam víc a všichni přece nesdílí jednu branku, jeden průchod, kde je vstup zakázán, a zváněnou neprostupnou cestu.

Opak byl však pravdou. Skupinová teritoriální moc, která si oblast ujmula pro sebe, zde má takovou sílu, že jsem se tam nikdy nedostal. Je tu zprostředkována věcmi udržujícími místní nastavená pravidla prostoru (Karrholm, 2007). Já jakožto cizí na sobě zakouším působení právě této moci. Materialita teritoria chatek je nelidský aktér který mi nedává šanci se chovat jinak, než je tu určeno. Zasahovat zde mohou jen místní, pohyb je tu pro ně má jiné možnosti. Prostor je zcela uzmutý. To ale neznamená, že zde neprobíhají akce, jež jsou od moci cizí, nesouhlasící s tou dominantní.

Spodek kolonie ohraničuje již zmíněná panelová cesta, která je na pár místech rozšířena o vyježděné plácky určené pro parkování aut. To je samo o sobě nějakým aktem vymezení si teritoria pro sebe. Nicméně na jednom z míst je teritoriální přivlastnění v materializované formě plechové značky, na kterou je nalepený nápis „BMW“ doplněný o slova „PARKING ONLY“. Tato značka je respektovanou autoritou, neboť za dobu svého výzkumu jsem na tomto místě neviděl parkovat jiné auto než ono BMW první řady v modré metalíze. Nicméně při jedné z obchůzek jsem si všiml nového nápisu na značce uvádějící teritoriální strategii daného místa (Karrholm, 2007). Přímo nad logem BMW bylo černou fixou napsáno „ASSHOLES“ (viz Obr.č.3) se zakroužkovaným A. Tahle kontra praktika,

kteřá nejenom dopomohla k utvoření místní nové socio-materiální reality (Lefebvre, 1991), byla jasné prohlášení toho, co si někdo myslí, jasný akt odporu. Tak přeci jen zde nefiguruje jen jedna všeobjímající moc, která si může dovolit ve veřejném prostoru co uzná za vhodné.

4.3.3 Parkoviště a Servis, tenhle kus je můj

Uprostřed lesa z neprostupného křoví se nachází vykácená mýtina. Tato poušť plná plechu a pneumatik je v suchých dnech plná světla, které je šereno jen párem stromů uprostřed a všude poletujícím prachem. Ten se zvedá při každém pohybu jednoho z mnoha ocelových kolosů (TP, 18.11. 2023)

Teritoriální produkce často sdílí stejný prostor působení, a to i v časové rovině, na jednom místě může ve stejnou dobu probíhat několik různých forem. Ve vágním prostoru existuje místo, kde se všechny čtyři prolínají (Karrholm, 2007). Parkoviště je křižovatkou, která spojuje několik cest a objektů. Nejen že cesty spojuje, ale všechny tady končí nebo začínají, záleží na úhlu pohledu. Je tu výsek terénu, který je zároveň vstupní branou. Nezapadá plně do charakteru vágnosti okolí v tom smyslu, že sem zamíří i cizí (Haluzík, 2020). Spodní část parkoviště je napojená na vyasfaltovanou silnici, po které jezdí autobus linky 187, který je nejlepším spojem k FHS i ke kolejím 17. listopadu. Na zaprášený plac je ze zastávky dobře vidět, a tak neabsentuje v mentálních mapách kolemjdoucích. Zároveň je zde možné zaparkovat bez placení, což jsem si sám při jednom terénním výzkumu vyzkoušel. Čistě z toho by mohlo být zjevné, že tento prostor je součástí města a jeho infrastruktury.

Pravdou je však opak. Nejsou zde žádné značky, které by sice na jednu stranu penalizovaly ty, kdo tu chtějí parkovat, ale na druhou by to byla záruka městských norem a standardů, které by sem s sebou přinesly. Není zde veřejné osvětlení, které v alespoň v blízkosti městských parkovišť většinou bývá, a chybí i další infrastrukturní prvky. Moc Prahy tu absentuje, nicméně to neznamená, že je tu mocenské vakuum.

Jednu stranu parkoviště tvoří dlouhý plechový plot, který ohraničuje prostor Servisu. Při svých obchůzkách jsem parkoviště vždy procházel, nejdříve jsem si všimal spíše odpadků a snažil se najít nějakou koncentraci v jejich rozmístění. To jsem dělal s vidinou nalezení nějakého zabraného, uzurpovaného prostoru. V průběhu obchůzek jsem si začal všimat, že charakter aut ve spodní a horní části se liší. Dole byla na první pohled pojízdně vypadající auta, jejichž počet byl při každém výzkumu jiný. Prostor, který tak zabírala, se často měnil. Zásadně ale nepřekračoval hranici, kde začala být auta druhého typu, havarovaná, zbavená

pneumatik, vysklená, lehce „třuknutá“ nebo v poslední řadě nepojízdné vraky (viz Obr.č.12). Ta zabírala zhruba dvě pětiny míst. Když jsem nahlédl do otevřených vrat Servisu, uviděl jsem tam auta podobného vzezření. Vezmu-li do úvahy jeho blízkost, a teritoriální chování, v podobě zaparkovaných vozů před jeho vstupní bránou na cestě, tak mi začínalo být zřejmé, že dominantní moc, která se zhostila místního vakua, nebude tak daleko.

Data katastrálního úřadu, které mi ukázala skutečné vlastnictví, tedy kdo by tu formálně měl mít moc, říkají že, 90 % prostoru Parkoviště skutečně vlastní Hlavní město Praha, jedná se tedy legislativně o veřejný prostor (ČÚZM, 2024) (Zákon č. 128/2000 Sb). Oblast by tak měla být pod teritoriální strategií města, měly by zde být značky, jakožto artefakty upevňující místní kontrolu. Místní strategie je ale řízena ze strany Servisu, který si ohraničil svůj uzmutý prostor „vraky“, které nyní slouží jako předměty určující, kam se smí a kam ne. V rámci teritoriálních asociací nikdo nezasahuje do prostoru vymezeného Servisem, všichni parkují pod ním. Teritoriální taktikou je samo zaparkování aut v místě bez značek a bez placení. K teritoriálnímu přivlastnění došlo ze strany Servisu, když si uzmulo horní část parkoviště pro sebe a poté tam nechalo vraky, aby mu je střežily (Karrholm, 2007).

4.3.4 Holubník, starý známý

Na místě, kde jsem vedl svůj původní výzkum zabývající se též otázkou veřejného prostoru (Petržílka, 2022), leží čtyři objekty, které jsem vnímal jako hlavní nelidské aktéry s nějakou materiální formou působnosti (Buchli, 2002).

Moje práce nesla název Slepá ulice. Ta v oblasti vágního terénu vedle FHS spojuje čtyři aktéry, mezi nimi tvoří, jakožto komunikace vlastněná Dopravním podnikem hl. m. Prahy (ČÚZM, 2024), veřejný prostor. Nejvíce unikátním prvkem ulice z pohledu náhodného kolemjdoucího byl a stále je Holubník. Od dob terénního výzkumu vedoucí k zmíněné práci však uběhla nějaká doba. A tak když jsem se poprvé vracel za „starými přáteli“, byl jsem zvědavý, zdali se něco změnilo. Před dvěma lety jsem opouštěl čtyři aktéry Vrakoviště, Kuchyňku, Holubník a Kontejnery. V dnešních den už jsou tu jen tři. Prostor Vrakoviště byl kompletně vyklizen, sběratel veteránů, který toto místo obýval, se rozhodl přesunout svou sbírku někam jinam, ostatně se o tom zmiňoval v jednom rozhovoru (Srpová, Plíhal, 2022). Bylo nás tu tedy o jednoho méně. Vše ostatní se prozatím zdálo být na první pohled v podobném, ne-li stejném stavu.

Při pobytu v terénu si ale všímám změn, například předzahrádka, malý záhonek, který dřív stával před Holubníkem, je nyní pryč. Místo však celkově působí jinak. Absence

dominantního prvku, jako je Vrakoviště, má své důsledky. Je to tu více otevřené, jako by prostor nabízel více možností. Nevím, jestli to bylo tím, že zmizel jeden aktér, a v prostoru se tak uvolnila mocenská pozice (Lefebvre, 1991), ale v okolí Holubníku se za těch pár měsíců, co jsem sem chodil, dělo mnohem víc než za dob mých minulých návštěv. Sama chatka s ptactvem je zřejmě volnočasová kratochvíle. Dokonce se mi párkrát podařilo potkat člověka, který se o život v ní stará. Vždy parkoval v modrém Volkswagen Passatu přímo před objektem. Tato osoba sem musela jezdit poměrně často, vzhledem ke krmení ptactva, a proto mě nepřekvapilo, že si místo neustále zpříjemňuje. Začalo to novými bočnicemi na střeše Holubníku, ze světlé překližky (viz Obr.č.11). Při mé další návštěvě už byla hotova kompletní nová střecha. Ale vylepšení Ornitologa se netýkala jen Holubníku samotného, ale i prostoru kolem něj, části Slepé ulice.

V podzimních deštivých měsících tu byla rozježděná zablácená cesta, ač by se to na první pohled nemuselo zdát, tak Slepá ulice je poměrně využívána, a to nejen modrým sedanem, ale i auty většího charakteru, které sem občas zajedou sebrat roští z komunitní zahrady. Přímo za ptačí boudou je totiž místo, kam ze zahrady proudí opadané listí a posekané stromy. Při jedné z obchůzek v únoru roku 2023 jsem si všiml, že před Holubníkem je rozprostřený štěrk, pokrývá zhruba 10 metrů cesty a nesaží až ke skládce (viz Obr.č.10). Ornitolog se rozhodl udělat náležitě úpravy, tak aby se jeho vůz už nadále nemusel brodit bahnem.

Tento zásah do veřejného prostoru a jistým způsobem dominance v něm (Lefebvre a Walló, 2022) je další z mnoha příkladů toho, co si kdo může dovolit v periférii. Nicméně samotná stavba malé chatky, kterou obývají holuby uprostřed Prahy, není nic běžného. Při náhledu do katastrálního úřadu zjišťuji, že pozemek, na kterém Holubník stojí, je pod vlastnictvím stejného člověka, jako prostor Kontejnerů, který se nachází hned za ním. Jsem si celkem jistý, že majitel kontejnerů a Ornitolog nejsou jeden a tentýž člověk. Proto tahle malá budka, nejen že jedná v prostoru, kde by za normálních okolností městského prostředí nemohla, ale ona sama, její samotná existence, je teritoriálním přivlastněním (Karrholm, 2007).

4.3.5 Neprostupná Džungle

Přes panelovou cestu, naproti Miladě, se rozprostírá něco, co by se na první pohled dalo asi nejlépe popsat jako obrovské křoví. Tahle jednolitá podzimní hněď je prostor, který začíná u vstupu do vágního terénu, za jednou z budov kolejí 17. listopadu a končí až o

několik set metrů dál, kde ústí do chatkové kolonie. Při začátku výzkumu jsem do tohoto zdánlivě neprostupného terénu jen nahlížel z panelové cesty, protože jsem se bál vkročit dovnitř. To nebylo způsobené jen tím, že jsem nevěděl, co mě tam čeká, ba naopak skrze větve a opadané listy letmo prosvítala kamenná stavba, kolem které byly větve poskládané až moc sofistikovaně na to, aby se jednalo o nahodilý porost.

V prvních týdnech a měsících výzkumu jsem jen nahlížel na kamenitou stavbu, kolem které se sem tam objevil plný pytel na odpadky. Od začátku jsem proto měl pocit, že tento kus džungle je někým obývaný. Při stále častějších pohledech dovnitř se mi oblast působnosti kamenné chatrče rozšířila. Kousek nad ní stálo opřené kolo o staré pneumatiky a hnědý kočárek, kolem nich byly opět poskládané pytle na odpadky, mezi nimi byl položený starý zablácený koberec. Celá Džungle na mě tak působila, jako blok, který někomu patří, někdo tam bydlí a vzhledem k ohraničení prostoru naskládanými větvemi a charakteru celé oblasti jsem si odvodil, že zjevně nechce být rušen.

Proto mě překvapil náhled do katastrálních map (ČÚZK, 2024), kde jsem zjistil, že celá zarostlá oblast formálně patří Univerzitě Karlově. Čistě z logiky věci by se tedy mělo jednat o akademickou půdu, na kterou jakožto člen akademické obce můžu vstoupit, není-li nařízeno jinak (Zákon č. 172/1990 Sb. § 26 c). Na žádné viditelné upozornění nebo zákaz vstupu jsem nenarazil. Byl jsem tedy v situaci, kdy jsem věděl, že mám „právo“ se zde volně pohybovat, na druhou stranu místní realita vypovídala jinak.

Z pohledu studenta by se pro mě mělo jednat o přístupný, otevřený a vlastně i přátelský prostor, nicméně teritoriální realita vypovídala o opaku. Teritoriální strategie nastavená Univerzitou zde nefunguje. Naopak došlo zde k plnému teritoriálnímu přivlastnění někým jiným, ten tu nyní má moc. Džungle patří Kamenné chatrči, a ta stojí za teritoriálními asociacemi a taktikami, které tu probíhají. Formální majitel o území nejeví zájem, a tak se našel někdo jiný, ten si jej přivlastnil a přizpůsobil dle obrazu svého (Karrholm, 2007).

Co se ale stane, když do rovnice vstoupí někdo s větší mocí? Rovnice se upraví a náhle je původní síla v pozici, která jí není vlastní. Takový scénář nastal právě v zmíněné Džungli.

Při jedné březnové obchůzce jsem si všiml posekaných křovin (viz Obr.č14), které se válely vedle panelové cesty. Takovou míru údržby jsem tu doposud nezaznamenal. Posekané houští vedlo až k oblasti kolonie, z jejíž strany bylo vidět, že kus někdejší neprostupné křovinové vegetace byl vymýcen. Na tomto novém prosvíceném prostoru byly vidět dříve skryté pěšinky, které rozsáhlé křoviny protínaly. Vydal jsem se tedy po jedné z nich a směřoval po vysekané ose, ta vedla až k místu, na které jsem vždy z druhé strany koukal jako na něčí majetek. Poprvé jsem prohlédl, co zde opravdu stojí. Nebyla to kamenná chatrč, jak

jsem se původně domníval, kameny byly pravděpodobně jen základ už dávno zaniklého stavení, v místech, kde kdysi stával dům. Druhá část objektu, skládající se z koberce, pytle na odpadky, kola a kočárku zde stále byla (viz Obr.č.13). Vše bylo poskládané do kruhu kolem koberce, pod kterým byla položena igelitová plachta. (TP., 5.3.2024)

Když jsem se sem vrátil týden na to, už tu žádný z předmětů nebyl (viz Obr.č.15). V Místě, kde dřív stály, byla nyní dokonce menší prohlubeň, téměř to vypadalo, jako by to tady vykopal bagr. V prostoru, který byl kdysi teritoriálně přivlastněn, nyní panovala nová moc. Ta stará byla vyhnána a zapuzena novým teritoriálním přivlastněním (Karrholm, 2007).

5. Kolonizovaná divočina

5.1 Nelidský aktér pojídající prázdnotu

Vágnost je to, co je pro místní terén charakteristickým prvkem. Při vstupu do prostoru, kde by zdánlivě nic nemělo být, jsou patrné síly, které ho tvarují (Alvajz, 2020). Síly, které spolu soupeří a vyjednávají. Konflikt je na místě, neboť je ve městě na nejvyšší dialektický (Lefebvre, Walló, 2022). Vágní terén ale není tak úplně vzorové město. Není to tu zapojeno do koloběhu běžných funkcí, je to výňatek z městské organizace, z masterplanu (Ibid, 2020). Jak ale pojmout tuto vymaněnost, tuto díru, prostor sobě vlastní, když se střetne s kolonizátory, kteří přicházejí z města? Jakou hraje roli v jejich prostorových praktikách, už bylo do jisté míry naznačeno, ale co znamená takový terén sám o sobě?

Na začátku každé obchůzky na mě čekal jistý prostorový šok. Při cestě do oblasti jsem často využíval vchod vedle kolejí, ke kterému se šlo přes nově upravený betonový plac kolem FHS, budovy s moderním vzezření v podobě železa a skla. O pár metrů dál se musím brodit bahnem, abych došel na jednu z mála zpevněných cest, které tu vedou. Sám jsem se asi nejvíce držel této cesty, protože mi dávala smysl. Představovala něco, na co jsem byl zvyklý. Zkrátka jsem věděl, co čekat za rohem (Haluzík, 2020). Sám jsem na sobě zakoušel, jak může být taková periférie matoucí a v jistém smyslu slova strašidelná.

To samé platí pro slova, která hledám, když se tu procházím. Napadají mě neustále ta samá křoví, nepořádek, odpadky, chaos. Záchytné body mi tu tvoří aktéři, kteří oblast pojali za svůj domov. Bez nich, bez někdejší části městské struktury v podobě panelové cesty, bych zde byl dočista ztracený. To, jak by prostor působil, kdyby tu nebyli, jsem si mohl vyzkoušet

v prvních jarních týdnech, kdy došlo k zplundrování části Džungle a mně se tak otevřely pěšinky vedoucí dovnitř.

Nacházíme se tak po druhé na stejném místě, optika nahlížení se však mění. Vkráčím sem s náležitou opatrností, neb jsem se zprvu domníval, že si tu někdo vybudoval obydlí. Když se dostávám k místu, kde by příbytek mělo být, nacházím jen vyklizený prostor. Jeden z někdejších aktérů zmizel. Já sám si ale náhle uvědomil, že už nejsem na cestě, nacházím se sice jen pár desítek metrů od chatek, ale cítím se ztraceně. Pociťuji přesně to, co popisuje Haluzík (2020), dezorientaci v prostoru, kódy, kterým nerozumím. Vracím se sem o měsíc později v dubnu, kdy už jsou veškeré dřeviny pokryty zelenou barvou, celé to tu zhoustlo a zkošatělo. Tentokrát vcházím do Džungle jiným vchodem, je nový a stezka, která jím vede, nese známky nedávného používání. Vypadá, jako by po ní někdo něco tahal, něco těžkého, protože na cestě není žádné listí a je vyrytá až do černé hlíny. Pokračuju po ní a přivádí mě až ke stráni, která je ale moc příkrá, na to, aby tu vyrostly nějaké chatky, moc prudká na skládku. Je to zdánlivě nevyužitelný prostor, tenhle kousek Prahy, je v tomhle stavu záměrně (Haluzík, 2020). Zároveň zde nacházím dřevěný kolík vsazený do země, ze kterého směřuje provázek k dalšímu dřívku, nahoru do kopce. Taková věc jen potvrzuje, jak nevypočitatelná taková místa jsou (Ibid. 2020). Vydávám se za nimi, kolík po kolíku mě vedou, až na samotný vrchol stráně. Nebýt téhle stopy města nikdy bych se sem nedostal (TP., 26.3.2024).

Z mého pobytu v terénu, ale vyplývá, že vágnost není něco všeobjímajícího, ba naopak její míra se může velice lišit. Vágnost samotná je totiž aktérem, který má působnost tam, kde je vakuum nejen městské, ale jakékoliv moci, tam kde absentují teritoriální strategie (Karrholm, 2007). Je to ale aktér zavlečený větrem a má přírodní charakter. V případě konfliktu vždy tahá za kratší konec a ustupuje. Není ale zcela bezbranný, což bude později ukázáno. Kdyby sem přišel masterplan města a stanovil, co se tu má udát, tak vágnost zcela jistě ustoupí. Ten tu ale není, je to aktér, který v oblasti. V konfliktu s ním jsou tak místní usazení aktéři, kteří tvoří kolonizátorské skupiny s různou mírou moci (Leiden, 2019).

Vágnost je nejsilnější ve stráni, kde jediná stopa po něčem jiném, než chaosu je natažený provázek zachycený o dřevěné kolíky, označení bůh ví čeho. Dále padá do Džungle, pojíždá Miladu a prostor kolem ní, pomalu si proklešťuje cestu skrz bývalou infrastrukturu staré cesty. Vila Miluška, kterou se mi dlouho nepodařilo najít, se ukázala být něčím, co připomíná starou stodolu, ve vysokém stupni rozpadu. Vzdušnou čarou jen kousek od Milady, ale terénem přes trnitou cestu, která chvílemi mizí. Ona i prostor kolem ní je v kompletním područí vágnosti, dveře a okna hnědé stodoly jsou vybité, její střecha je děravá a pomalu tak začíná splývat se svým zarostlým okolím.

5.2 Zavlečený řád vs vágní terén

Nějaký boj s náletovou zelení začíná probíhat až v oblasti chatkové kolonie. Mnozí z místních aktérů v sobě mají hluboce zakořeněné městské normy a řád, který s nimi přichází (Haluzík, 2020). Okolí je tu upravené, trávníky na pozemcích jsou posekané, domky jsou udržované a hranice v rámci sousedských vztahů dodržované. To ale neplatí pro všechny, některé z chatek vágnímu terénu podlehly a nyní jsou zavaleny hlínou a kořeny. Vymanění z područí vágnosti platí i pro Servis, který náletovou zeleň přemohl nekonečnými zástupy ocelových konstrukcí, pod nimiž je pohřbena. Některé z nich jsou zároveň v pohybu, takže pravidelně vyjížděná zem nemá šanci podlehnout plevelu. To stejné platí pro parkoviště, kde si díky pohybu aut místo udržuje svůj charakter. Za křižovatkou se opět na malý moment vrací nadvláda vágnosti, která řád ničí v podobě koberce pokrytého mechem, nataženého na jedné z cest, jež menší lesík protínají.

Oblast, kde začíná mít na vrch město, už je nedaleko. První aktér, který se z vágnosti plně vymezuje a dočista ji neguje, je růžový hradní hotel. Tento objekt zabírá poměrně velké území, na kterém je, kromě poměrně velkého hotelu samotného, i například minigolfová trať. Má vysoké betonové stěny a je vlastně doslova povýšen nad celou oblastí, neboť pod sebou má navozené ložisko zeminy, na kterém je postaven. Skutečně tak jakýmsi způsobem budí dojem pevnosti, lidské výspy v divočině, tvrze na kopci, i když pochybuji že svůj název Castle Residence nese po této analogii. Nové rozestavěné domy, které stojí o pár desítek metrů nad ním, jsou ukázkou řádu, v místě chaosu, jež si chaos vzal zpět, aby ho řád poté kompletně zničil.

Když jsem poprvé k objektům přišel, jeden z nich byl kompletně pokrytý graffiti, kolem něj se válely odpadky a začínaly pučet malé břízky (viz Obr.č.16). V přízemním podlaží byla velká kaluž, 4. patro bylo rozestavěné tak, že z betonu vyčnívalo několik ocelových drátů. Vágnost se místa pomalu ujímala. To ale netrvalo dlouho, za několik měsíců se pomyslné váhy moci překloupily, a ta se přelila na druhou stranu, město a jeho plán se sem vrátili. Kolem domu bylo náhle vše zplundrované a vyčištěné, louže byla vysušená, na patrech se objevil nový materiál a kolem pozemku, jehož hranice dříve nebyly, zřejmě vyrostl dočasný kovový plot, takový jako bývá na většině staveb (viz Obr.č.17). Město dalo místu opět svůj smysl, zahrnuje ho do svých struktur a navrátilo sem řád. Vždy se tak nejednalo o nic víc, než o místo dočasného zvágnění (Haluzík, 2020).

5.3 Symbiotické vztahy

Nicméně vágní terén a vágnost samotná nepředstavuje jen nepřítele místních, s kterým se přetahují o území. Někteří si místní život vybrali naprosto záměrně, protože v chaosu viděli spojence. Našli zde benefity, které by v institucionalizovaném městě propleteného strukturou vedenou řádem jen těžko hledali. Sám Sola-Moráles (1995) ve své definici vágního terénu mluví o pocitu svobody, který taková místa přináší. Ten je zde zosobněný například v teritoriálních praktikách, které tu díky němu můžou fungovat jinak než ve zbytku metropole. Zároveň sem místní svoboda, vyvázanost z řádu táhne i lidi, pro které ve městě není místo, marginalizovanou část obyvatelstva, která žije na ulici.

Vágní terén může být pro někoho benefiční, a ten někdo je v kontextu toho u FHS postava s bílými vlasy, které jsem začal přezdívat Albín. Zabydlel se u udržované obydlené vily, na jedné z cest, které vedly do zarostlého terénu, uprostřed něhož se dmula Miluška. Měl tu několik plných plastových pytlů a plachtu, kterou ale neměl nataženou nijak smysluplně (viz Obr.č.6). Většinou, když se mi ho na občůzkách podařilo spatřit, tak ji měl jen ledabyle přehozenou přes sebe. On sám většinu času mého pobytu v terénu ležel. Vypadal jako zazimovaný medvěd, který si našel noru, kde ho nikdo nebude rušit, ve které může přečkat do jara. Tahle nadsazená analogie se mi s mým překvapením potvrdila. Při jedné občůzce v dubnu byly albínovy věci náhle pryč. Šel jsem se podívat na místo, kde dříve spával, a pod brečťanem po sobě nechal jen pár starých košťat. Vágní terén je svým způsobem taky marginalizované vyloučené území, není tak divu, že ho Albín využil k přezimování. Moc lidí ho tu zřejmě neobtěžovalo a měl tu klid, tento prostor totiž není zrovna zařazen v rejstříku deset nejhezčích procházek Prahy.

Dalším příkladem symbiózy aktérů, kteří přišli z města, s vágností je Holubník. Najít si volné místo pro takový koníček. v Praze nemusí být zrovna jednoduché. Proto se prostor bez zdánlivých pravidel jeví jako ideální místo, nemusí tu nic platit, a nic ho tu zkrátka neobtěžuje. To stejné platí pro trampskou chatku. Při občůzkách v zimních měsících, kdy se teplota ve dnech blížila bodu mrazu a v noci jej překračovala, jsem často viděl, jak z chatky utíká kouř dlouhým plechovým komínem. Kouř byl cítit pálícím se dřevem, o které trampové, nepochybně neměli nouzi. Ve vágním terénu se válí dočista všude, navíc kdyby se rozhodli udělat si větší zásoby a například tu pokácet nějaký strom, nikomu by to starosti nedělalo. Žijí tu tak v jakési harmonii s okolím, alespoň z toho, co mi bylo umožněno vidět.

6. Prázdný čas?

Jakou roli má ve vágním terénu čas a jaké roviny se tu protínají? Dva nejvíce protilehlé body na pomyslné ose časů, na které jsem tu narazil jsou určitě čas vágní, který se nese ve znamení ne-řádu, a čas města symbolizovaný řádem (Haluzík, 2020). Oba jsou rytmické, oba sdílejí stejný prostor, ale to, jaké rytmy a cykly v nich panují, mají na terén diametrálně odlišné dopady. V následující kapitole se pokusím ukázat, jak časovost ve vágním terénu u FHS funguje, působí na aktéry a je aktérem samotným.

Čas, který s sebou přináší vágní terén, ze sebe vyjadřuje neurčitost a nese se v duchu zdánlivého nevyplnění. Samotné slovo „vague“ vychází z latinského *vacuus*, což v překladu znamená prázdnota (Schmelzová, 2020). Tahle prázdnota je ale do jisté míry jen úhlem pohledu, neb to, co se nám ze strukturální perspektivy zdá pusté, tak ve skutečnosti vůbec nemusí být. To, co tu absentuje, je totiž lidská činnost a z ní vycházející produktivní praktiky, které se s ní nesou a vyplňují časoprostor města. Materiální objekty, které jsou součástí městské infrastruktury, do sebe zapadají a dávají v tomto kontextu smysl (Crang, 2011). Ve vágním terénu, v zapomenutých místech náletové zeleně takové věci chybí. To ale neznamená, že tomu tak v oblasti bylo vždy, charakteristickým rysem každého vágního prostoru je jeho liminální přechodný charakter, díky němuž se stává místem mezi místy, v časové souvislosti. Místo, které kdysi funkci mělo a v budoucnu, dříve nebo později, zase mít bude (Haluzík, 2020).

Co ale vyplňuje tenhle neproduktivní prostor nyní? Při prvních měsících svého terénního výzkumu jsem měl za to, že nic, a to zejména v oblastech, kde vágnost naprosto převládá, jako byla stráň vedle zahrádkářské kolonie. Při pohledu na ní jsem viděl jen panorama křovinné vegetace, která na podzim začala řádnout, v zimě ji na pár dní zavalil sníh, aby se na konci března zase probudila k životu. Tenhle kousek byl opravdu z městských rytmů zcela vyjmutý, vládla tu totiž příroda a cykly jí vlastní. „Vágní je rozkladný pohyb něčeho kdysi lidského navracejícího se přírodě“ (Schmelzová, 2020, s. 166), rytmy ročních období jsou to, co vyplňuje neproduktivní časové vakuum, které zde po sobě zanechala absence městského vlivu.

Tam, kde město není, navrací se prostor do prapůvodního času, který ubíhá pomalu, až by se mohlo zdát, že se zastavil. Městský vliv sice do oblasti téměř nezasahuje, čas se tu ale rozhodně všude nezastavil. A to díky místním aktérům, kteří sem přinášejí čas sobě vlastní, čas zavlečený, řád, který ale vyrůstá a žije v zapomenuté oblasti bez nastavených

norem toho, jak má vypadat. Části prostoru, kde aktéři působí, jsou spojením rytmů vycházejících z nich a podloží vágního terénu, na kterém stojí. Oblast se pod jejich vlivem formuje a přetváří, ale neděje se to v tom smyslu, že by ji znovu navracely do systému. Nicméně ani to neznámá to, že by jí nedávali jistou formu produktivity. Vzniká tak syntéza rytmů vágních a rytmů zavlečených v jednom terénu (Mulíček, Osman, Seidengalz, 2015).

6.1 Rytmika

Když jsem poprvé navštívil oblast o víkendu, nevěřil jsem vlastním očím. Protože doposud tu bylo liduprázdno. Když přicházím k chatkové kolonii a místo jednoho modrého BMW tu stojí pět aut, nestačím se divit. Na zahradách vidím lidi hrabat popadané listí, jezdit s kolečkem na kompost. Zdá se mi, že to tu bylo politou živou vodou. Opačný scénář se mi naskýtá o kousek dál, kde před Servisem na místě normálně zaparkovaných aut je prázdno, i věčně otevřená vrata jsou zavřená. Na parkovišti se scénář úbytku aut opakuje. Horní část je sice stále okupována poškozenými vozidly, ale vespod, kde je prostor většinou zabrán pomalu až k příjezdové cestě, jež vede na komunikaci, po které jezdí autobus číslo 187, je nyní skoro prázdno. Po kobercové cestě pokračuji dál v cestě směrem k Holubníku. Než tam dojdu, slyším zvuky ptáků poletujících kolem a jeden, který je všechny přehlušuje jakoby ptačí zvuk, který ale nezní přirozeně. Přicházím do Slepé ulice, tam parkuje modrý Volkswagen, za ním stojí Ornitolog. Dveře malé budky jsou otevřené dokořán a ten zvláštní zvuk vychází od něj. Zřejmě pustil své ptactvo ven, aby si provětralo křídla a teď ho svolává zpátky. Dále jdu k trampské chatce, přede mnou jde skupina dětí, vedená dvěma dospělými, u chatky zahýbají a prochází kolem ní do Kuchyňky, odkud se line více dětských hlasů (TP, 17.2. 2024).

Přes víkend to tu funguje jinak než v pracovním týdnu. Tento rytmus městského života, který rozděluje čas na práci a odpočinek, je tu promítnut zcela jasně. Místy se z vágního terénu stává volnočasová zóna, kam lidé chodí relaxovat, vykonávat své koníčky. Znovu tu narážím na tezi Sóly Moralese (1995), že ve vágním terénu existuje vedle zapomenutého prostoru i svoboda. Jeho urbanistické uvažování o tom, že by se vágní terény neměly ničit tím, že z nich zase uděláme běžnou součást města a navrátíme je do produktivního stádia, ale měli bychom s nimi zacházet jako s terény sobě vlastními, se zde proměňuje v realitu. Na určitých místech ve vágním terénu u FHS vidím syntézu mezi časem vágním, který zdánlivě stojí, a časem lidí z města, kteří sem přišli trávit volný čas. To části periferie utváří

a dělá místo tím, čím je (Muliček, Osman, Seidenglaz, 2015). Tento symbiotický vztah ale nevládne všude.

Na vágní terén může působit čas a rytmy města destruktivně, ve snaze ho navrátit zpátky pod jeho moc. To se například stalo při vysekání kusu Džungle u zahrádkářské kolonie. K tomuto zplundrování a „vyčištění“ části křovin došlo v březnu, na začátku jara. Pro městské práce je typické, že v zimě stojí, aby se na jaře zase rozběhly a v létě pokračovaly. Tento městský rytmus se promítl i do vágního terénu přes ulici od Vily Milady. Při tomto zplundrování byla zároveň celá džungle vyklizena a pravděpodobně připravena na budoucí lidské zásahy do ní.

Nebyla to ale jediná jarní změna, která oblast potkala. Albínovo doupě, které napříč zimou obývalo a přehrazovalo jeden ze směrů rozcestí, před chatkovou kolonií, ze dne na den zmizelo. V časové ose to bylo ani ne dva týdny po tom, co došlo k prosekání Džungle. Při obchůzce jsem si všiml, že na místě, kde dřív byl zazimovaný bezdomovec, je nyní prázdno. Když jsem šel blíž, tak na místě zbylo jen několik starých košťat. K čemu byly, či proč je tam nechal, se můžu jen domnívat. Každopádně jsem se poté do terénu vrátil ještě několikrát a Albína, ani jeho věci, už jsem znovu nikdy nespátril.

Rytmika ročních období se tak neodráží jen ve vágnosti samotné, tam kde není jiný aktér než ona. Na stráni, kde běží roční období jako film promítaný na zeď, ale i na aktérech, kteří si z díry v městském plánování udělali svůj domov, místo své prostorové působnosti. Působení tohoto prapůvodního cyklického času je v určitém smyslu aktérské a stojí proti lineárnímu pokroku a plánování města. Jak je ale vidět na příkladu prosekané Džungle, cykly ročního období nehrají jen ve prospěch vágního terénu, v jeho uchovávání a navracení prázdných prostorů přírodě (Schmelzová, 2020). Když se ocitnou v rukou řádu, který jej pojímá po svém, můžou přispět k jeho navrácení do města.

Na usedlých i neusedlých aktérech ve vágním terénu se odráží ještě jeden jev, který stojí za zmínku. Jedná se o věc, která má vliv na jejich rytmiku, vlastně i na to, jaké poměry v konkrétní čas v oblasti budou. Vychází z cyklů ročních období, ale i přes nastavený vzorec je nepředvídatelná. Mluvím o slunci, větru, dešti, mracích, teplotě, zkrátka o počasí. Tenhle aktér mnohdy přebíjí rytmy, v kterých lidští aktéři žijí, mluvíme-li o pracovním týdnu a víkendů. Když je venku nešvar, jen stěží tu potkáte zahrádkáře v kolonie či dětské hlasy jdoucí z Kuchyňky. Je to nevypočitatelný jev, který ovlivňuje místní dění v prostoru v podobě sněhové pokrývky a rozbahněných cest a vyvolává reakci místních, například zpevnění cesty u Holubníku. Zároveň přetváří rytmy, které jsou této lokalitě vlastní, tedy její

kolonizované části. S vágností samotnou tenhle aktér nic kromě vizuálních změn nedělá, její čas zůstává stejný, neproduktivní a vyňatý z řádu.

7. Závěr

Vágní terén u Fakulty humanitních studií UK je neskutečně zajímavá lokalita, kde dochází k setkávání prázdnoty a městských kolonizátorů. Za dobu svého pobytu v terénu jsem si k ní do jisté míry vytvořil vztah, který se propsal do mého nahlížení na svět. „Ošklivé“ části města, které jsou známé jako vágní, pro mě nyní představují důležitou stránku při pohybu v jakémkoli urbánním prostoru. Jejich pro někoho neestetická krása je to, čeho si každý den při pohybu po Praze všímám.

V mnou zkoumané lokalitě je vidět, jakým způsobem tamní aktéři zachází s veřejným prostorem, čím se tu může stát a v jak fluidní pojem se tu mění. Veřejný prostor je totiž ve vágním terénu něco, co je neregulované městem, ač se vně měst nachází. Je to prostor souboje, ve kterém mocnější může uzmout kus veřejného prostoru pro sebe, jeho teritoriální přivlastnění probíhá skrz na skrz celou lokalitou. Zároveň zde existuje druhá strana, kdy se něco soukromého částečně mění v místo veřejné, do kterého je mocenský boj přenesen. V takovém jednání spatřuji i sociální produkci místního prostoru.

Vágnost a absence infrastruktury města z níž plyne, zde nastavuje unikátní prostor, ve kterém teritoriální vztahy mohou fungovat zkrátka jinak. Místní aktéři mají zároveň různé způsoby participace v něm. Vágní terén totiž není jen prostor, do kterého jsou vsazeni, je to aktér samotný, jedná, zabírá území a stejně tak o něj přichází. Ujímá se prázdných prostor ve městě, kde nastavuje svoji agendu, která zapomenutými oblastmi prorůstá v podobě náletové zeleně, odpadků, sutin a časů dávno minulých. Někteří z místních s ním bojují a vnášejí sem řád, ostatní s ním žijí v symbióze a benefitují tak z ne-řádu, který tu nastavuje.

Vágní terén s sebou přináší nejen prostorovou stránku aktérství, ale i tu časovou. Čas, který by vládl, kdyby tu nebyli místní, by působil prázdňě, nenaplněně a neproduktivně. Z pohledu města to tak skutečně může vypadat, neboť tu jeho agenda absentuje. Čas vycházející z města je ve znamení řádu a pokroku, a ty tu nejsou. Nicméně místní aktéři, vycházející z produktivního prostředí řádu, sem přeci jen něco nevágního přinesli. Jsou to rytmy, na nichž stojí to, jak se lokalita proměňuje či stagnuje. Jedním z nich je například rozdělení týdnu na pracovní a víkendové dny. V sobotu a neděli to tu vypadá jinak než přes pracovní týden. Někteří aktéři se probudí, druzí zase usnou. Tenhle vliv ale platí jen tam, kde mají aktéři svoji oblast působnosti. Tam, kde vágnost dominuje, je svět do jisté míry navrácen přírodě a vládou tam rytmy ročních období.

Je to díra v městském plánování bez infrastruktury, se zdánlivě nenaplněným časem, který nikam nespěje. Nicméně díky kolonizaci, která je zprostředkována aktéry, kteří to tu pojali za svůj domov, oblast dostává svůj specifický smysl, tedy alespoň pro ně. Je to místo, kam někdo cizí zabloudí jen zřídka, a přesto to tu žije. To, jak lidé dokáží využít takto zvágněnou část Prahy, je inspirativní a v jistém smyslu naplnění idey autora onoho termínu, Soly-Moralese (1995). Jeho úvaha o tom, že by se k vágním terénům mělo přistupovat jako k místům sobě vlastním se tu, alespoň prozatím, stává realitou.

8. Literatura

- ALVAJZ, Michal. 2020. Prázdné prostory ve městě (a jejich analogie). In: HALUZÍK, Radan (ed.): *Město naruby: vágní terén, vnitřní periferie a místa mezi místy*. Praha: Academia, str. 53-79.
- APPADURAI, Arjun. 2001. *Globalization*. Durham: Duke University Press.
- BUCHLI, Victor. 2002. *The Material Culture Reader*. Oxford: Berg.
- CAVES, Roger W. 2005. Encyclopedia of the city. Abingdon, Oxon, OX: Routledge. str. 427-430. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=0d1a6084-5cbf-4a45-a5e7-ff8544566cdc%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=106214&db=e000xww>. [citováno 2024-01-05]
- CRANG, Mike. *Time*. In: *Time*. London: SAGE Publications, 2011, str. 331. ISBN 1412910811. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781446201091.n25>. [citováno 2024-01-05]
- HALUZÍK, Radan (ed.). 2020. *Město naruby: vágní terén, vnitřní periferie a místa mezi místy*. Praha: Academia.
- HEŘMANSKÝ, Martin. 2019. Analýza a interpretace dat v kvalitativním výzkumu. In: NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠŤOVÍČKOVÁ (eds.). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, str. 417-442.
- HURIKÁN, Bob. 1990. *Dějiny trampingu*. 2. uprav. vyd. Praha: Novinář.

- KARRHOLM, Mattias. 2007. “*The Materiality of Territorial Production: A Conceptual Discussion of Territoriality, Materiality, and the Everyday Life of Public Space.*” *Space and Culture* 10. str. 437–453. Dostupné z: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/abs/10.1177/1206331207304356>. [citováno 2024-01-05]
- LEFEBVRE, Henri. 2022. *Urbánní revoluce*. Olomouc: Broken Books.
- LEFEBVRE, Henry. 1991. *The Production of Space*. Blackwell.
- LEHEČKA, Michal, 2019. „*Pocity plotu“: teritoriální (re)produkce, normativita a ne/viditelnost ve veřejném prostoru panelového sídliště*. *Sociální Studia*. https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/12276. [citováno 2024-01-05]
- LOW, Setha, 2003. *Behind the Gates: Life, Security, and the Pursuit of Happiness in Fortress America*. New York a Londýn: Routledge. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=195936c7-49d8-4c9a-820d-e6d4e630e30a%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=105906&db=e000xww>. [citováno 2024-01-05]
- MILLER, Daniel. 2002. *Material Cultures: Why Some Things Matter*. New York: Routledge.
- MULÍČEK, Ondřej; OSMAN, Robert a SEIDENGLANZ, Daniel. 2016. *Time–space rhythms of the city—The industrial and postindustrial Brno*. *Online. Environment and planning. A*. 2016, roč. 48, č. 1, str. 115-131 – dostupné z: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1177/0308518X15594809>. [citováno 2024-01-05]
- NOVOTNÁ, Hedvika. 2019. Kvalitativní strategie výzkumu. In: NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠŤOVÍČKOVÁ (eds.). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, str. 260-287.

- NOVOTNÁ, Hedvika; ŠPAČEK, Ondřej a ŠTOVÍČKOVÁ, Magdaléna. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2019.
- PETRŽÍLKA, Matěj. 2022. *Prostory 22: Slepá ulice*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2022.
- POSPĚCH, Pavel. 2013. *Městský veřejný prostor: interpretativní přístup*. Sociologický časopis, roč. 49, č. 1, str. 75-100.
- RŮŽIČKA, Michal. 2011. *Časoprostorové a infrastrukturní aspekty procesu sociální exkluze*. Sociologický časopis, Vol 47 č. 2. Dostupné z: <https://www-cccsl-com.ezproxy.is.cuni.cz/search/article-detail?id=33349>. [citováno 2024-01-05]
- SEIDLOVÁ, Veronika, ŠTOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, Magdaléna & NOVOTNÁ, Hedvika, 2019. *Nevtíravé výzkumné přístupy*. In: NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠTOVÍČKOVÁ (eds.). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, s. 391-414.
- SCHEMLZOVÁ, Radoslava. 2020. *Vágní terén jako paměť i zrcadlo společnosti: Postkomunistická a postindustriální éra*. In: HALUZÍK, Radan (ed.): *Město naruby: vágní terén, vnitřní periferie a místa mezi místy*. Praha: Academia, str. 165-181.
- SOJA, Edward. 2008. *Spatial Turn*. Routledge, str. 11-35.
- SOLÁ-MORALES, Ignasi. *Anyplace*. 1995. Cambridge, Ma: MIT press. str. 118-123.
- STÖCKELOVÁ, Tereza; ABU GHOSH, Yasar a DVOŘÁKOVÁ, Tereza. 2013. *Etnografie: improvizace v teorii a terénní praxi*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.
- Stulíková, Vlasta. 2015. *Od veřejného ke sdílenému prostoru: městský park v symetrické perspektivě*. Cargo 1,2, str. 67-94. Dostupné z:

<https://adoc.pub/queue/od-veejneho-ke-sdilenemu-prostoru-mstsky-park-v-symetricke-p.html>. [citováno 2024-01-05]

- ŠŤOVÍČKOVÁ, Magdaléna, ZANDLOVÁ, Markéta, 2019. Etika výzkumu. In: NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠŤOVÍČKOVÁ (eds.). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, str. 57–92.
- VIKTORÍNOVÁ, Jana. (2010). *Proměny pražské periferie. Bývalá nouzová kolonie Na Slatinách*. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova. Filosofická fakulta. Dostupné [online] z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/35045>. [citováno 2024-01-05]

9. Internetové zdroje

- Zákony:
 - <https://dostupnyadvokat.cz/blog/neopraveny-vstup-pozemek>
 - <https://plus.ceskereality.cz/blog--320.html>
 - <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
 - <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
 - <http://zakony.centrum.cz/zakon-o-obcich/cast-1>
- Články o Vile Miladě:
 - 2023. dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/praha-pribehy-opustenych-budov-vila-milada-univerzita-karlova.html
 - <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/karlova-univerzita-koupila-byvaly-squat-milada-zaplatala-za-nej-necelych-60-milionu-39647>
 - <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-praha-praha-zpravy/742487/squat-milada-koupila-karlova-univerzita-za-57-milionu-budova-dal-chatra-kdy-budou-ucebny.html>

- Bahno Prahy: <https://www.bahnoprahy.cz/>
- Články o Dlážděnce :
 - <http://zhola.com/praha/guestbook/forumH.php?id=2164>
 - <https://prehis.cz/turista/cechy/praha/p/troja.html>
- Katastr nemovitostí:
 - <https://regiony.kurzy.cz/katastr/ku/730891/mapa/>
 - <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/>
- Schématická mapa: <https://www.openstreetmap.org/#map=7/49.817/15.478>
- Článek o Vrakovišti: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/auto/foto-tatry-a-vraky/r~0e19ca927dc911ec9ba00cc47ab5f122/>

10. Obrazová příloha

Obr. č. 1: Zvágněná branka 1 (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.2 značka vymezuující parkovací místo I (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.3. značka vymezuující parkovací místo II (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.4 Cesta do Neznámé kolonie 1 (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.5 Cesta do Neznámé kolonie 2 (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.6 Albinův příbytek 1 (foto Matěj Petržílka)

Obr.č.7. Bednění Milady 1 (foto Matěj Petržílka)

Obr.č.8 Bednění Milady 2 (foto Matěj Petržílka)

Obr.č.9 Bedněni Milady 3 (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.10 Úpravy Holubníku 1 (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.11 Úpravy Holubníku 2 (foto Matěj Petržílka)

Obr.č.12 Ponechané auto na Parkovišti 1 (foto Matěj Petržílka)

Obr.č.13 Vyklizení Džungle 1 (foto Matěj Petržílka)

Obr.č.14 Vyklizení Džungle 2 (foto Matěj Petržílka)

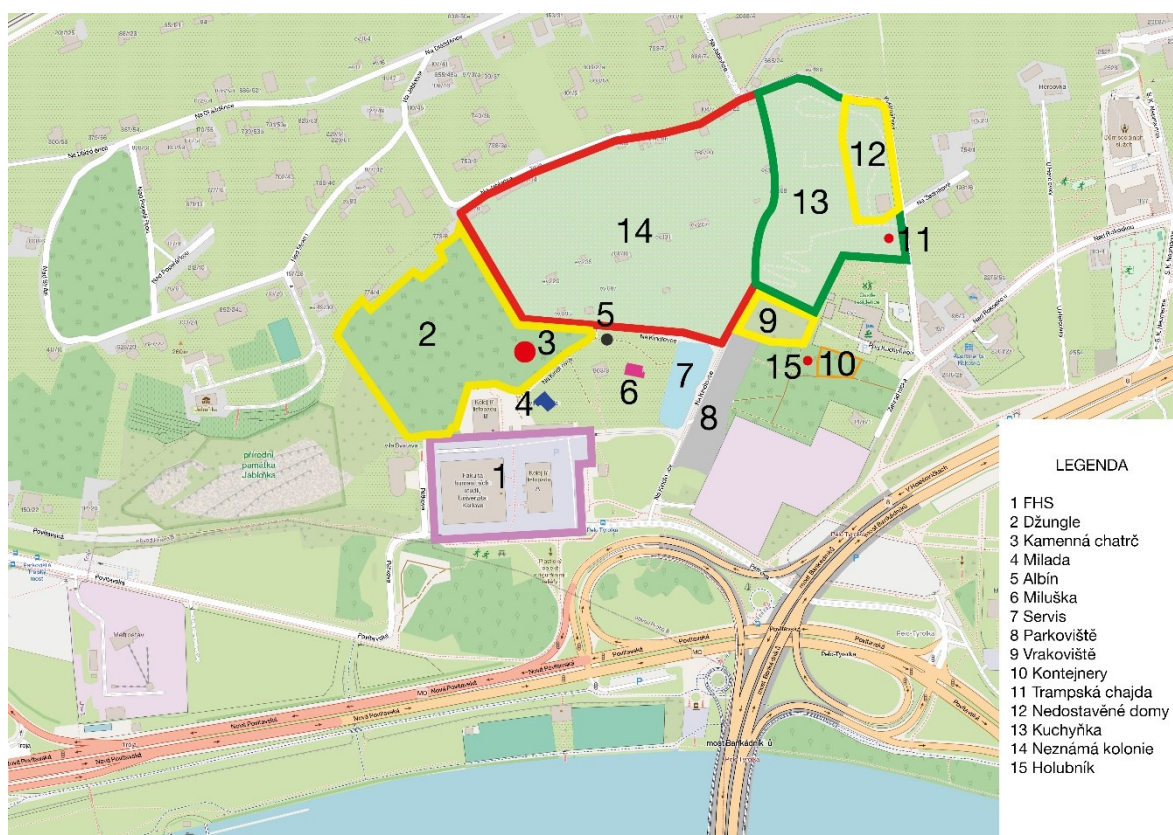
Obr.č.15 Vyklizení Džungle 3 (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.16 Nedostavěné domy 1 (foto Matěj Petržilka)

Obr.č.17 Nedostavěné domy 2 (foto Matěj Petržílka)

Obr.č.18 Schématická mapa terénu 1 (editace z openstreetmap.org)